

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку основних засобів та аналіз їх руху та
функціонального стану»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Ярошенко Аделіна
Керівник: Мокієнко Т. В.

Полтава 2024 року

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	9
1.1. Економічний зміст основних засобів, їх класифікація та оцінка	9
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	16
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	22
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства	22
2.2. Облік основних засобів та відображення інформації у звітності	30
2.3. Податкові аспекти обліку основних засобів	36
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РУХУ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	38
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	38
3.2. Аналіз наявності та руху основних засобів	51
3.3. Аналіз функціонального стану та ефективності використання основними засобами	55
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних економічних умовах вітчизняні підприємства стикаються з нагальними проблемами ефективного управління основними засобами. Вони відіграють ключову роль у господарській діяльності підприємств, а їх технічний стан і частка в активах визначають рівень забезпеченості ресурсами для фінансово-господарської діяльності. Для ефективного управління основними засобами та раціональної інвестиційної політики необхідно вдосконалювати облік та аудит цих активів.

Актуальність теми полягає в тому, що основні засоби, як важливий компонент матеріально-технічної бази підприємства, повинні використовуватися раціонально й ефективно. Це залежить від вчасного отримання повної та достовірної інформації, яку забезпечує облік і аудит основних засобів. Надійний менеджмент на підприємстві можливий лише за умови своєчасного доступу до точної обліково-економічної інформації.

Отже, актуальність обліку основних засобів в сучасних умовах пов'язана з необхідністю забезпечення прозорості фінансової звітності, економічної стабільності підприємства, оптимізації податкових витрат і підтримання відповідності законодавчим вимогам.

Дослідження обліку та аналізу основних засобів є важливим напрямом у бухгалтерському обліку та фінансовому менеджменті, і цьому питанню присвячено багато робіт як українських, так і зарубіжних вчених. Основними напрямками таких досліджень є:

- класифікація та оцінка основних засобів. Багато дослідників, серед яких українські науковці, такі як М. Я. Корінько, Л. К. Сухарева, розглядали проблеми правильного визначення та оцінки вартості основних засобів, що впливає на точність облікових даних;

- амортизаційна політика та методи амортизації - важливий аспект аналізу основних засобів, який досліджували, зокрема, О. М. Василик, І. М. Вахненко. Ці роботи присвячені тому, як різні методи нарахування

амортизації (прямолінійний, зменшувального залишку, виробничий метод тощо) впливають на фінансову звітність підприємств;

- ефективність використання основних засобів. Напрямок, що вивчає ефективність застосування капіталовкладень, в якому працювали такі науковці, як О. В. Кірсанов, В. І. Костюченко. Їхні дослідження охоплюють аналіз продуктивності, коефіцієнтів використання основних засобів та впливу цих показників на економічні результати діяльності підприємства;

- міжнародні стандарти обліку основних засобів. Тема, яка досліджувалась в контексті гармонізації облікових практик в Україні із міжнародними стандартами (МСБО 16 «Основні засоби»). Це є предметом роботи таких авторів, як О. О. Гончарова, М. В. Пушкар. Вони вивчають відмінності між національними стандартами бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та міжнародними стандартами, а також питання адаптації українських практик до вимог МСФЗ.

- проблеми модернізації та відновлення основних засобів. Проблематика, яку розглядали такі дослідники, як О. В. Пономаренко, Ю. Г. Гладкий. Вони аналізують, як інвестиції у відновлення та модернізацію основних засобів впливають на ефективність бізнесу та облікові процеси.

Ці дослідження сприяють розвитку методологій обліку, аналітичного підходу до використання основних засобів та удосконаленню амортизаційних і оцінювальних практик на підприємствах.

Мета і завдання дослідження. Дослідити специфіку обліку, правове забезпечення обліку та аналізу запасів на сільськогосподарському підприємстві та розробити ефективні рішення для їхнього вдосконалення. Для досягнення цієї мети необхідно виконати такі завдання:

- дослідити сутність, класифікацію та методи оцінки основних засобів з урахуванням специфіки сільськогосподарських;

- розглянути питання досліджуваності обліку основних засобів, зокрема, проблеми оцінки та облікового відображення операцій з основними засобами в умовах воєнного стану;

- дослідити види діяльності, структуру та особливості роботи господарюючого суб'єкта;
- розглянути елементи облікової політики, особливо в частині основних засобів;
- дослідити обліковий механізм відображення операцій з основними засобами;
- здійснити фінансовий та економічний аналіз діяльності досліджуваного підприємства;
- проаналізувати стан, динаміку, функціональний стан та показники ефективності використання основних засобів досліджуваного підприємства;
- надати пропозиції щодо напрямів удосконалення облікового механізму на підприємстві.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступають облікові процедури відображення господарських операцій щодо наявності та руху основних засобів у ТОВ «XXX». Предмет дослідження охоплює теоретичні, методологічні та практичні аспекти обліку й аналізу виробничих запасів підприємства.

Для досягнення цілей дослідження було застосовано низку загальнонаукових та економічних методів, таких як абстрагування, дедукція, індукція, порівняння, спостереження, аналіз зв'язків, синтез, поєднання історичного та логічного підходів, узагальнення, економічний аналіз та вибіркові перевірки.

У процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися наукові праці вітчизняних і зарубіжних експертів у сфері обліку основних засобів, законодавчі та нормативні документи України, навчальні матеріали, а також бухгалтерська звітність досліджуваного підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів. Для отримання нових наукових результатів у межах цього дослідження виконано наступне:

- узагальнено рекомендації щодо наказу про облікову політику підприємства в частині розділу «Основні засоби»;

- уточнено перелік обов'язкових та додаткових реквізитів документа «Розрахунок амортизації основних засобів», що забезпечить повне відображення інформації як при ручному веденні обліку, так і при використанні автоматизованих інформаційних систем;

- визначено передумови та процедурні аспекти формування (перегляду) амортизаційної політики підприємства відповідно до вимог НП(С)БО 7 «Основні засоби», що на практиці дозволить: 1) уточнити перелік активів, які підлягають амортизації; 2) обрати відповідні методи амортизації для ефективного відтворення та раціонального використання відповідних необоротних активів.

Дослідження організаційно-методичних аспектів обліку та аналізу основних засобів на підприємстві може слугувати основою для вдосконалення методології та організації обліку й аналізу на українських підприємствах. Це сприятиме реалізації завдань, пов'язаних з ефективним використанням і утриманням основних засобів, а також підвищенню інформаційної та контрольної функцій обліку і якості управління.

Основні результати дослідження доповідалися на засіданні кафедри обліку і оподаткування та конференціях різних рівнів та отримали схвальну оцінку.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано двоє тез доповідей: «Особливості організації управлінського обліку на підприємстві», «Роль бухгалтерського обліку у прийнятті управлінських рішень».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Економічний зміст основних засобів, їх класифікація та оцінка

У господарській сфері підприємства використовують засоби праці, які функціонують у своїй природній формі протягом численних років у сфері матеріального виробництва або в інших не виробничих галузях. Обсяги засобів праці, які належать певному підприємству, визначається як його основні засоби. Економічна суть цих основних засобів полягає в тому, що вони безпосередньо беруть участь у кількох виробничих циклах, зберігаючи свою природну форму до завершення терміну служби та поступово переносячи свою вартість на готовий продукт у вигляді амортизації. Щодо сутності основних засобів, цю інформацію можна подати у вигляді таблиці, поданої в додатку А, в якому представлено погляди науковців на дану категорію [14].

Відповідно до пункту 4 НП(С)БО 7 «Основні засоби», основні засоби визначаються як матеріальні активи, які підприємства або установи утримують для використання у виробничих процесах, постачанні товарів, наданні послуг, передачі в оренду іншим особам, а також для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій. При цьому очікується, що термін їх корисного використання перевищуватиме один рік або тривалість операційного циклу, якщо він довший [47].

Основні засоби (ОЗ) в податковому кодексі України (ПКУ) визначаються як матеріальні активи, що використовуються в господарській діяльності платника податків, мають термін служби більше одного року та не призначені для подальшого перепродажу. Вони підлягають амортизації та враховуються в податковому обліку для визначення податкових зобов'язань. Ці активи призначені для використання у господарській діяльності платника податків, їх вартість перевищує 20 тис. грн і поступово зменшується

внаслідок фізичного чи морального зносу, а термін корисного використання перевищує один рік або операційний цикл, якщо він триває довше [61].

Як свідчать дані додатку А, більшість авторів у визначенні терміну «основні засоби» керуються методологічною основою НП(С)БО 7 «Основні засоби» [47]. Для порівняння визначень терміну «основні засоби» проведемо аналіз дефініцій «основні засоби», як це показано у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Аналіз дефініцій поняття «основні засоби»

Критерії групування	Джерело										
	Герасим М. П.	Чебанова М. В.	Лишненко О. В.	Пушкар М. С.	Ткаченко Н. М.	Велш Глен А.	Бутинець Ф. Ф.	Більський В. Г.	Хом'як Р. Л.	Черненко С. К.	Завгородний В. П.
Матеріальні об'єкти	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Матеріально-речові цінності	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Матеріальні активи, що використовуються більше одного року	-	+	-	+	-	+	+	+	+	-	+

Проаналізувавши табл. 1.1, можна зробити висновок, що кожен автор подає власне тлумачення терміну «основні засоби». Таким чином, дефініції, вказані в даній табл. 1.1 відрізняються.

Для належного обліку основних засобів важливо науково обґрунтувати їх класифікацію за найважливішими економічними і технічними ознаками.

Згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби», основні засоби можна класифікувати за різними групами, як показано в табл. 1.2 [41].

Вищезазначена класифікація не є єдиною, і сучасна література визначає кілька інших видів класифікацій основних засобів, що залежать від конкретних їхніх ознак. Згідно із однією класифікацією, основні засоби можна поділити за такими критеріями: за формою, за сферою застосування, за статусом, за групою, за способом оцінки та амортизацією (рис. 1.1). Крім того, основні засоби можна класифікувати за функціональним призначенням, галузевою ознакою, використанням та належністю (додаток Б).

Таблиця 1.2

Класифікація основних груп основних засобів

Назва групи	Характеристика
Земельні ділянки	Відповідно до статті 2 Земельного кодексу України, усі земельні ділянки класифікуються за призначенням на такі категорії: для сільськогосподарського використання, для населених пунктів (міст, селищ міського типу та сільських поселень), для промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та інших цілей, а також для природоохоронних, оздоровчих, рекреаційних і історико-культурних потреб, лісового та водного фондів, і як резервні землі.
Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	Витрати на покращення земель охоплюють витрати на меліоративні (осушувальні) та іригаційні роботи, а також на заходи проти ерозії, зокрема терасування і зміну рельєфу ярів.
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	Термін «будинки» охоплює архітектурно-будівельні споруди, призначені для забезпечення умов праці, проживання, обслуговування населення та зберігання матеріальних цінностей. Будівлі включають усі внутрішні комунікації, необхідні для їх експлуатації.
Машини та обладнання	Термін «машини» означає технічні пристрої, які дозволяють перетворювати енергію, матеріали та інформацію для досягнення необхідного результату під час виконання технологічних операцій. Обладнання, у свою чергу, є пристроєм, що виробляє або перетворює енергію, матеріали та інформацію. Класифікація машин та обладнання проводиться за функціональним принципом та за сферами виробництва.
Транспортні засоби	Транспортні засоби - це засоби, призначені для перевезення людей чи вантажів, а також обладнання або механізми, які встановлені на них. До цієї категорії входять автотранспорт, судна, залізничний транспорт, літальні апарати (повітряні та космічні), а також вело-, мототранспорт та виробничий безрейковий електротранспорт.
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	Інструменти – це засоби для ручної праці або елементи механізмів машин, які призначені для виконання різноманітних робіт. Прилади слугують для вимірювання, аналізу, обробки та відображення даних, а також виконують функції регулювання, автоматичного і автоматизованого управління. Інвентар, що охоплює меблі, є сукупністю різних предметів, призначених для господарського та виробничого використання.
Тварини	Представляють собою робочу та продуктивну худобу.
Багаторічні насадження	Багаторічні насадження - це рослини, що застосовуються в аграрному виробництві (наприклад, для вирощування плодів і ягід) або для оренди та соціально-культурних цілей (декоративні дерева та куші).
Інші основні засоби	Інші основні засоби включають засоби, які не обліковуються на субрахунках 101-108 рахунку 10 «Основні засоби».

Відповідно до Податкового кодексу України є 16 груп основних засобів, з мінімально допустимими термінами їх експлуатації (додаток В)

[61].

Об'єктом обліку основних засобів є завершений пристрій із всіма його приладами або окремий конструктивно-відокремлений елемент, призначений для виконання конкретних самостійних функцій. Також може бути врахований як відокремлений комплекс конструктивно поєднаних предметів однакового чи різного призначення, які обслуговуються спільними пристроями, приладдям, системою управління та спільним фундаментом. Це призводить до того, що кожен елемент може функціонувати виключно у складі даного комплексу, а не в самостійному режимі.

Якщо основний засіб складається з частин із різними строками корисного використання, кожна з них може бути визнана окремим об'єктом основних засобів у бухгалтерському обліку. Одиницею обліку основних засобів виступає окремий інвентарний об'єкт. Інвентарний об'єкт основних засобів - це завершена споруда з усіма її пристосуваннями або окремий конструктивно відособлений предмет, що виконує самостійні функції.

Для обліку і контролю збереження основних засобів кожному об'єкту (інвентарному об'єкту), незалежно від його стану – чи то в експлуатації, на зберіганні або консервації, – при прийнятті на облік присвоюється інвентарний номер. Цей номер зберігається за об'єктом протягом усього терміну його експлуатації на підприємстві та вказується у всіх первинних документах і реєстрах, що фіксують його наявність і рух [76].

Коли інвентарний об'єкт має кілька частин з різними строками використання та визнається як кілька окремих об'єктів, кожній частині надається окремий інвентарний номер. Якщо ж встановлюється загальний строк корисного використання для об'єкта, що складається з декількох частин, він реєструється під одним номером. Інвентарні номери списаних з обліку основних засобів не використовуються для інших об'єктів протягом п'яти років після списання.

Для правильного обліку основних засобів важливо також визначити порядок їх оцінки (рис. 1.1). Відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби»,

придбані або створені засоби відображаються у балансі підприємства за їх первісною вартістю [47].

Первісна вартість основних засобів - це вартість, за якою основні засоби були придбані або виготовлені і введені в експлуатацію на підприємстві. Вона включає всі витрати, пов'язані з придбанням, доставкою, установкою та налаштуванням обладнання чи інших основних засобів, а також інші витрати, необхідні для того, щоб основний засіб став готовим до використання.

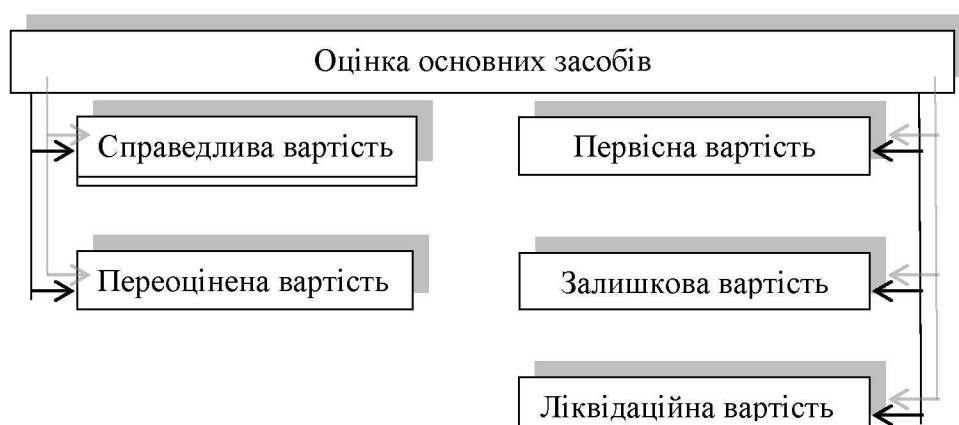

Рис. 1.1. Оцінка основних засобів підприємства

Формування початкової (первісної) вартості основних засобів визначається залежно від джерел їх надходження, як це вказано у додатку Г.

Переоцінка представляє собою перегляд вартості необоротних активів після їхньої перевірки.

Залишкова вартість - це вартість активу на момент його списання або після певного періоду амортизації. Це сума, яку очікується отримати від продажу або використання активу в кінці його корисного терміну служби після врахування амортизації.

Для різних видів активів залишкова вартість визначається по-різному. У бухгалтерії це часто вказується як частина амортизаційного процесу, коли витрати на актив розподіляються на кілька років. Наприклад, якщо компанія купує обладнання за 100000 грн і очікує, що після 10 років його залишкова

вартість складе 10000 грн, то сума амортизації буде розраховуватися на основі різниці між первісною вартістю та залишковою вартістю.

Залишкова вартість важлива для бухгалтерів та фінансистів, оскільки вона допомагає в оцінці активів і плануванні витрат на їх заміну чи оновлення.

Ліквідаційна вартість – це оцінна сума, яку підприємство очікує отримати від продажу чи утилізації активу після закінчення його корисного строку служби. Вона визначається як залишкова вартість активу після вирахування витрат, пов'язаних із його демонтажем або продажем.

Наприклад, якщо компанія очікує, що після завершення експлуатації якогось обладнання зможе продати його за певну суму або використати частини, то цю очікувану суму (за мінусом витрат на демонтаж чи продаж) і називають ліквідаційною вартістю.

Справедлива вартість означає суму, за яку можливий обмін активом або виконання зобов'язання в результаті угоди між компетентними, зацікавленими та незалежними сторонами. Як правило, справедлива вартість визначається ринковою вартістю за умови тривалого збереження способу використання відповідних об'єктів, тобто їх використання для виконання одного й того ж або аналогічного виду діяльності [24].

Методи оцінки основних засобів залежать від джерел їх надходження на підприємство, проводяться шляхом визначення їх відновлювальної та залишкової вартостей.

Отримане в обміні майно (чи частковий обмін), яке є основним засобом, оцінюється за справедливою вартістю переданого негрошового активу. Ця оцінка плюсується або віднімається на суму грошових коштів або їх еквівалентів, отриманих чи переданих під час обміну (пункт 13).

Амортизація відображає процес поступового погашення вартості об'єкта упродовж часу експлуатації. Об'єкт амортизації визначається як вартість, що підлягає амортизації, за винятком вартості земельних ділянок, природних ресурсів і капіталовкладень. Амортизація нараховується протягом строку

корисного використання об'єкта, який підприємство встановлює при визнанні його активом. Процес амортизації може бути призупинено під час реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання або консервації.

Перегляд терміну корисного використання основних засобів можливий у наступних випадках:

- зміни у технічному стані: якщо основний засіб зазнав значного зносу або навпаки був відремонтований, модернізований, що вплинуло на його технічний стан та працездатність, термін корисного використання може бути переглянутий;

- зміна умов використання. Якщо основний засіб почали використовувати в інших умовах, наприклад, змінився інтенсивність або характер використання, можуть переглянути термін експлуатації;

- зміни у нормативно-правових актах. Якщо законодавство або нормативні акти встановлюють нові вимоги, що впливають на термін служби, організація може переглянути термін корисного використання основних засобів;

- оцінка залишкової вартості або корисності активу. Якщо є підстави вважати, що залишкова вартість активу значно відрізняється від попередніх оцінок, це також може стати підставою для перегляду терміну корисного використання;

- зміни в економічній ситуації - економічні фактори, такі як коливання попиту на продукцію або послуги, які виробляються за допомогою цих основних засобів, можуть впливати на тривалість їх корисного використання.

Після перегляду терміну корисного використання слід внести відповідні зміни до облікової політики та коригувати амортизаційні витрати на основні засоби.

В додатку Д наведено характеристику методів нарахування амортизації основних засобів, а також їхні переваги та недоліки.

Метод амортизації згідно НП(С)БО 7 обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигід

від його користування [47].

Метод переглядається у випадку зміни передбачуваного способу отримання економічних вигод від його використання. Початок нарахування амортизації за новим методом відбувається з наступного місяця після ухвалення рішення про зміну методу амортизації. Визначення строку корисного використання основних засобів є ключовою частиною облікового процесу нарахування амортизації. Підприємство самостійно встановлює термін корисного використання для об'єктів основних засобів з урахуванням різних факторів, таких як передбачуване використання об'єкта, очікувана потужність або продуктивність, очікуваний фізичний або моральний знос, а також правові або інші обмеження на використання активу.

Підприємства підтримують робочий стан своїх основних засобів та забезпечують їх функціонування як за допомогою поліпшень, так і за допомогою систем технічного обслуговування та планово-попереджувального ремонту.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

При організації бухгалтерського обліку основних засобів необхідно керуватися певними законодавчими та нормативними документами, які наведені в додатку Є.

У НП(С)БО 7 «Основні засоби» наведено визначення термінів, таких як: амортизація, вартість, що підлягає амортизації, група основних засобів, зменшення корисності, знос основних засобів, ліквідаційна вартість, основні засоби, об'єкт основних засобів, подібні (однорідні) об'єкти, первісна вартість, переоцінена вартість, строк корисного використання (експлуатації), чиста вартість реалізації необоротного активу, капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, справедлива вартість, залишкова вартість та сума очікуваного відшкодування необоротного активу [47].

В стандарті дається класифікація основних засобів, на які розповсюджуються норми НПСБО 7 «Основні засоби».

В ньому обумовлено: визнання та оцінка основних засобів, переоцінка основних засобів, амортизація основних засобів, зменшення корисності основних засобів, вибуття основних засобів.

Окремим розділом визначено розкриття інформації про основні засоби в примітках до фінансової звітності. В умовах сприяння інтеграційних процесів у економічному середовищі України, значення прозорості, достовірної та доступної для всіх користувачів бухгалтерської інформації постійно збільшується. Сучасні реалії вимагають адаптації національної системи обліку до стандартів міжнародної практики. Впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку сприяє підвищенню прозорості та зрозумілості інформації щодо діяльності суб'єктів господарювання, що є важливим для іноземних інвесторів.

В міжнародній практиці для обліку основних засобів використовують МСБО 16 «Основні засоби». Порівняння норм НП(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби» наведено в додатку Ж.

Таким чином, існують спільні положення між внутрішніми та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Однак у контексті оцінки, переоцінки основних засобів, визнання їх первісної вартості, амортизації та списання існують суттєві відмінності.

Відмінності між НП(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби» пояснюються тим, що міжнародний стандарт є загальним і не враховує національних особливостей бухгалтерського обліку [75]. З метою уніфікації НП(С)БО 7 до МСБО 16 важливо здійснити наступні кроки:

1. Узгодити критерії визнання основних засобів та структуру їх об'єктів у НП(С)БО 7 з МСБО 16.
2. Включити в НП(С)БО 7 методи нарахування амортизації, які передбачені в МСБО 16.
3. Чітко сформулювати дії при списанні суми дооцінки об'єкта на

нерозподілений прибуток в НП(С)БО 7.

Отже, можна зробити висновок, що НП(С)БО 7 потребує змін і доповнень як щодо визначень, так і щодо сфери його застосування. Розв'язання цих проблем сприятиме гармонізації національної системи обліку основних засобів з міжнародним стандартом та подоланню неузгодженостей у їх обліку.

Однією з ключових труднощів у системі бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств, яка потребує вирішення, є удосконалення стратегії амортизації підприємства та більш розумний підхід до вибору методу нарахування амортизації. Оскільки амортизація представляє собою важливий елемент витрат на виробництво сільськогосподарської продукції [76].

Важливо розуміти, що вибір методу нарахування амортизації впливає на всі показники собівартості продукції, що відображає ефективність діяльності підприємства. З нашої точки зору, питання амортизації активів є складним і суперечливим, але водночас актуальним. У сфері сільського господарства, на жаль, амортизація не отримує належної уваги в реальному житті.

Ще однією основною трудностю у бухгалтерському обліку активів є їх недооцінка. Це пов'язано з тим, що лише невелика частка аграрних господарюючих суб'єктів проводить переоцінку. Це викликає подив, оскільки практично у кожному господарстві є значний обсяг матеріально-технічної бази, і її первісна вартість постійно змінюється.

Глибше досліджуючи цю проблему з точки зору законодавства, виникає низка нерозв'язаних питань, пов'язаних із переоцінкою, які потребують уточнень. Загальновідомо, що підприємство може переоцінювати об'єкти основних засобів, якщо залишкова вартість суттєво відрізняється від їх справедливої вартості на дату балансу.

Визначення не є обов'язковим і може бути використане добровільно. Підприємство має можливість самостійно вирішувати, чи проводити

переоцінку, і цей підхід не є оптимальним. Для кожного підприємства важливо встановити конкретні умови і обставини, за яких переоцінка буде обов'язковою. Рекомендується використовувати таблицю, що враховує коефіцієнти інфляції за рік. Якщо індекс інфляції менше 1, переоцінка не потрібна; у випадку значення більше 1, проведення переоцінки обов'язкове. Інфляція є ключовим показником, який відображає зміни цін на товари та послуги [13].

Новостворений основний засіб представляє собою об'єкт, виготовлений на підприємстві власними силами, часто без належної документації. Деякі об'єкти, такі як причепи, сіялки, і будівлі, використовувані в господарській діяльності, можуть бути неправильно обліковані та не включені до балансу підприємства.

Щоб коректно оцінити такий об'єкт, бухгалтер повинен розрахувати всі затрати на його виготовлення, включаючи заробітну плату, витрати на матеріали, метал тощо. Після цього складається акт виготовлення основного засобу, на підставі якого об'єкт включається до балансу підприємства. Акт містить назву підприємства, номер та дату його складання, підпис керівника господарства, а також інформацію про основні засоби, включаючи їх розташування, рахунок обліку, інвентарний номер, первісну вартість, знос, та перелік робіт по наладці.

В умовах воєнного стану облік основних засобів підприємств стикається з низкою проблемних питань. Ось деякі з них:

1. Знищення або пошкодження основних засобів. Під час воєнних дій існує ризик втрати основних засобів через бойові дії. Облік пошкоджених чи знищених активів вимагає особливої уваги, зокрема визначення ступеня втрат і належного відображення таких операцій в обліку.

2. Оцінка збитків. Важливо об'єктивно оцінити фінансові збитки від пошкодження чи знищення основних засобів. Проблеми виникають через відсутність точних даних про вартість ремонту чи заміни обладнання, що було пошкоджене.

3. Переоцінка активів. В умовах економічної нестабільності може виникнути необхідність у частішій переоцінці основних засобів, оскільки їхня ринкова вартість може суттєво коливатися. Це також стосується інфляційних ризиків, які впливають на залишкову вартість активів.

4. Втрата первинної документації. Через мобільність працівників і переміщення офісів з'являються ризики втрати чи пошкодження первинної документації, що ускладнює підтвердження права власності та ведення обліку.

5. Зміна облікових оцінок. В умовах невизначеності підприємства можуть змінювати облікові оцінки щодо строку корисного використання основних засобів, враховуючи прискорене зношування чи зміни в умовах їх експлуатації.

6. Амортизація. Під час воєнного стану деякі основні засоби можуть залишатися без використання, що ставить питання про доцільність нарахування амортизації. Крім того, можуть бути потрібні корективи в амортизаційних методах або строках корисного використання активів.

7. Оренда основних засобів. Якщо підприємство змушене змінювати локацію або орендувати нове обладнання, виникають додаткові труднощі з обліком орендованих основних засобів та витрат на їх підтримку.

8. Відшкодування збитків від держави або страхових компаній. Якщо підприємство отримає відшкодування збитків від держави чи страхових компаній, це повинно бути належно відображено в обліку, проте часто виникають проблеми з підтвердженням таких операцій.

9. Податкові аспекти. Втрата основних засобів внаслідок бойових дій може призвести до податкових наслідків, зокрема, щодо податку на прибуток. Необхідно враховувати відповідні податкові пільги або компенсації, якщо вони надаються державою.

10. Аудиторська перевірка. За умов неповного доступу до активів і документації аудиторам може бути складно оцінити достовірність даних щодо основних засобів і підтвердити правильність їх відображення.

Загалом, в умовах воєнного стану облік основних засобів вимагає більшої гнучкості та адаптації до змін, що виникають через обставини, пов'язані з бойовими діями, змінами економічних умов і правової невизначеності.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «ХХХ», що подальше називається «Товариство», зареєстроване рішенням Виконкому Полтавської міської Ради № 46-8 від 9 червня 2000 року, створене відповідно до законодавства України, такого як «Про підприємництво», «Про власність», «Про підприємства в Україні» і «Про господарські товариства», а також на основі угоди про створення Товариства.

Діяльність ТОВ «ХХХ» може бути припинена через реорганізацію (злиття, приєднання, розподіл, виділення, перетворення) або ліквідацію.

Джерелами формування майна Товариства є внески учасників, які формують статутний капітал, а також доходи від реалізації продукції. Компанія отримує фінанси від продажу, оренди, найму та інших способів використання свого майна. Додаткові джерела фінансування включають іноземні та інші інвестиції відповідно до чинного законодавства, а також безкоштовні та благодійні внески від юридичних і фізичних осіб.

Статутний капітал Товариства складається з вартості вкладів його учасників. Розмір статутного капіталу становить 14000 гривень.

Під час аналізу трудових ресурсів проводиться оцінка наявності робочої сили на підприємстві, досліджується вплив трудових факторів на обсяги виробництва, а також аналізується співвідношення між темпами зростання продуктивності праці та середньою заробітною платою.

Праця є діяльністю, в результаті якої з природних ресурсів виробляються матеріальні та духовні блага. Як одна з найважливіших загальнолюдських категорій, праця є складним і багатогранним явищем, що вимагає всебічного вивчення та вдосконалення. Людська праця має

отримувати відповідну винагороду у вигляді заробітної плати.

Дослідимо динаміку працівників ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Динаміка структури кадрового складу ТОВ «XXX»
за 2021 -2023 рр.**

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-) 2023 р. до 2021 р.
Загальна кількість працівників(кадри), осіб	151	163	151	-
Управлінський персонал, осіб	26	31	28	+2
у % до загальної кількості працівників, %	17,2	19,0	18,5	+1,3
Кількість працівників, зайнятих у с/г виробництві, осіб	125	132	123	-2
у % до загальної кількості працівників, %	82,8	81,0	81,5	-1,3
Питома вага працівників, що проживають у сільській місцевості, %	96,5	97,5	96,3	-0,2

Динаміка кадрового складу ТОВ «XXX» засвідчила, що чисельність працівників не змінилася у 2023 р. порівняно з 2021 р. (рис. 2.1). Проте спостерігається збільшення частки управлінського персоналу на 2 особи (на 1,3 %), що вплинуло на скорочення чисельності працівників, зайнятих у с/г виробництві. ТОВ «XXX» здійснює виробничу діяльність у Полтавській області, а реалізує свою продукцію по всій Україні. Основні ринки збуту - Полтавська, Кіровоградська, Харківська та Київська області. Війна спричинила значні труднощі для підприємства, зокрема, порушила логістичні маршрути та підвищила вартість паливно-мастильних матеріалів і насіння. З початку війни ТОВ «XXX» безкоштовно надає продуктові набори власного виробництва переселенцям, своєчасно сплачує податки до місцевого бюджету та створює робочі місця, що є важливим для економіки України. Уся продукція ТОВ «XXX» сертифікована за найсуворішими стандартами якості IFS Food Version 6 та Global GAP, що підтверджує її високу якість, корисність та безпечність. Працівники підприємства регулярно беруть участь

у програмах підвищення кваліфікації, інструктажах та навчаннях, включаючи зарубіжні стажування.

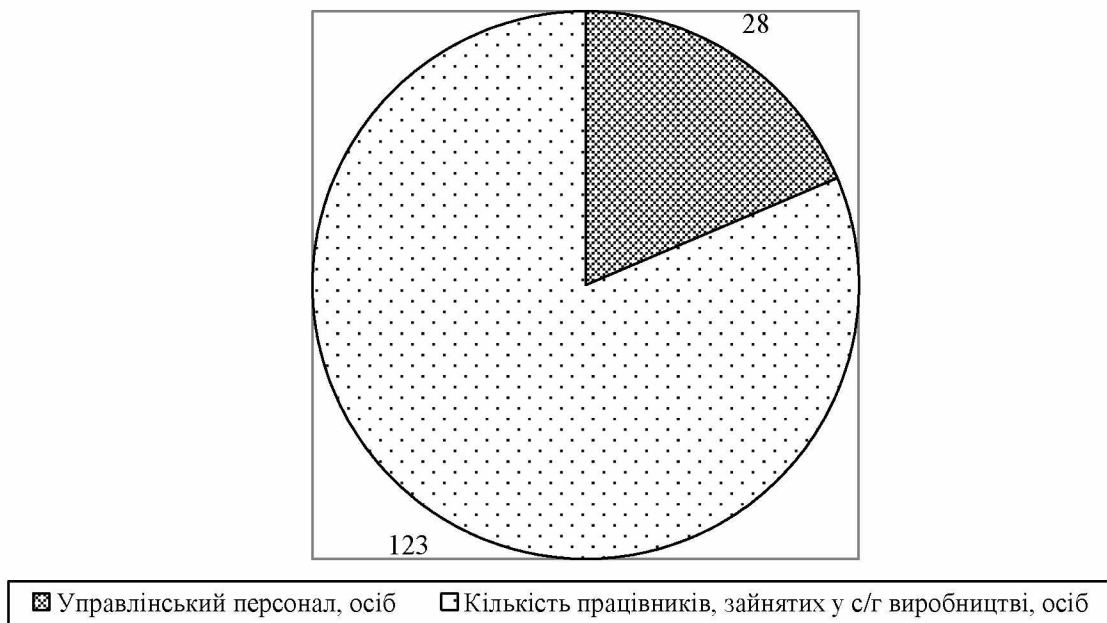

Рис. 2.1. Структура працівників ТОВ «XXX» 2023 рр., осіб

Матеріально-технічна база ТОВ «XXX» оснащена сучасними автоматизованими системами для переробки, фасування, сортування та очищення продукції, які переважно імпортуються з-за кордону через відсутність аналогів на вітчизняному ринку. Частину продукції ТОВ «XXX» експортує до Німеччини, Італії, Голландії та Польщі.

Основним видом діяльності є рослинництво. Основними видами продукції, що вирощує підприємство є: кукурудза, соняшник, соя, овочі відкритого ґрунту тощо.

Агропромисловість, як складна галузь, складається з кількох підрозділів: вирощування зерна, цукрових буряків, льону, картоплі, овочів, а також виробництва кормів тощо. На основі цього формуються різні типи господарств, які відрізняються технологією та організацією виробництва, рівнем кваліфікації працівників та асортиментом продукції.

Посівна площа – площа ріллі або інших розораних угідь, яка зайнята посівами сільськогосподарських культур. Використавши дані ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. проведемо оцінку динаміки посівних площ (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Динаміка посівних площ ТОВ «XXX»
за 2021 – 2023 рр. (основні види культур), га**

Культура	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-) 2023 р. до 2021 р.	
				га	%
Кукурудза	2626,6	1228,3	1219,1	-1407,5	-53,6
Соя	104,1	206,1	496,4	+392,3	в 4,8 р.б.
Соняшник	352,3	695,6	1163,8	+811,6	в 3,3 р.б.
Коріандр	189,5	1047,3	380,5	+191,0	100,8
Картопля	160,0	94,0	150,9	-9,1	-5,7
Овочі відкритого ґрунту	40,5	30,8	47,7	+7,2	+17,7
Разом	3473,0	3302,1	3458,4	-14,6	-0,4

Динаміка посівних площ ТОВ «XXX» по основним видам продукції свідчить про їх скорочення на 14,6 га (на 0,4 %). Зокрема, за рахунок: збільшення посівних площ під сою – на 392,3 га, під соняшник – 811,6 га, під коріандр – на 191 га, під овочі відкритого ґрунту – 7,2 га та скорочення посівних площ під кукурудзу – на 1407,5 га, під картоплю – на 9,1 га.

Дослідимо основні показники, що характеризують діяльність ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. (табл. 2.3).

Обсяг виробництва основних видів культур у 2023 р. порівняно з 2021 р. скоротився на 57274,6 ц. Рентабельність продажу ТОВ «XXX» скоротилася на 24,2 в.п., в першу чергу за рахунок скорочення чистого прибутку на 67092 тис. грн.

Облікова політика є важливою складовою організації бухгалтерського обліку на підприємствах і розробляється індивідуально з урахуванням специфічних факторів, пов'язаних з діяльністю компанії, таких як форма власності, структура, вид діяльності, виробничі потужності, номенклатура

продукції, чисельність працівників, система оподаткування, умови збуту продукції, особливості організації праці тощо [78].

Таблиця 2.3

**Динаміка основних виробничо-комерційних показників ТОВ «XXX» за
2021 – 2023 рр.**

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-) 2023 р. до 2021 р.
Обсяг виробництва, ц	177847,3	92091,1	120572,7	-57274,6
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	363548,0	258399,0	461846,0	+98298,0
на 1 працівника, зайнятого в с/г, тис. грн	2407,6	1585,3	3058,6	+651,0
на 100 га с/г угідь, тис. грн	3473,0	3302,1	3458,4	-14,6
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	178138,0	214800,0	325614,0	+147476,0
Чистий прибуток	165965,0	18928,0	98873,0	-67092,0
Рентабельність продажу, %	45,7	7,3	21,4	-24,2
Коефіцієнт автономії	0,475	0,506	0,572	+0,097
Коефіцієнт фінансового ризику	1,106	0,976	0,749	-0,357
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,184	0,234	0,182	-0,002
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,005	0,015	0,035	+0,030
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,482	0,467	0,483	+0,001
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,300	0,334	0,350	+0,050

Облікова політика підприємства забезпечує надання достовірної інформації про його фінансовий стан, доходи, витрати та результати діяльності, яка необхідна для прийняття управлінських рішень як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами фінансової звітності.

Облікова політика розглядається з двох точок зору: як сукупність правил ведення бухгалтерського обліку, затверджених нормативними документами (Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», Національні положення фінансової звітності, Міжнародні стандарти фінансової звітності, Податковий кодекс України), та як набір методів і прийомів організації обліку, що обирається підприємством з урахуванням загальних правил і особливостей його діяльності.

Ці методи й прийоми обліку затверджуються наказом або розпорядженням із розкриттям у окремих розділах принципів побудови, техніки ведення обліку та складання звітності (фінансової, податкової, статистичної), а також організації роботи бухгалтерської служби.

ТОВ «XXX» самостійно: визначає параметри й напрями облікової політики; обирає форму бухгалтерського обліку, яка визначає регістри синтетичного та аналітичного обліку, порядок і спосіб хронологічної реєстрації та групування інформації згідно з єдиними правилами; розробляє систему та форми управлінського обліку; визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів; затверджує правила документообігу та технологію обробки облікової інформації; затверджує робочий план рахунків; розробляє графік складання й подання фінансової, статистичної та податкової звітності.

Облікова політика підприємства відіграє важливу роль у формуванні фінансової звітності, зокрема щодо основних засобів. Відображення інформації про основні засоби в обліковій політиці включає такі ключові аспекти:

1. Класифікація основних засобів. Підприємство має визначити, які активи відносяться до основних засобів. Це включає вказівку на строки корисного використання та мінімальну вартість, за якою активи визнаються основними засобами, а не запасами або нематеріальними активами.

2. Оцінка вартості основних засобів. У обліковій політиці зазначається, як оцінюватимуться основні засоби при введенні їх у експлуатацію (первісна вартість) та подальшому обліку (переоцінка). Можливі підходи: первісна вартість, яка включає витрати на придбання та приведення до стану, готового для використання; переоцінена вартість (якщо підприємство здійснює переоцінку основних засобів), що включає регулярне оновлення вартості основних засобів до ринкової ціни.

3. Методи амортизації. Облікова політика підприємства має чітко визначати обраний метод амортизації основних засобів (прямолінійний,

виробничий, прискорений тощо), а також строки корисного використання для кожної групи основних засобів. Це важливо для правильного відображення зносу та амортизаційних витрат у фінансовій звітності.

4. Облік зносу та витрат на ремонт. Політика має містити підходи до обліку витрат на ремонт та модернізацію основних засобів: чи відносяться вони на витрати поточного періоду, чи капіталізуються та включаються у вартість основних засобів.

5. Вибуття та ліквідація основних засобів. Облікова політика підприємства повинна передбачати порядок обліку вибуття основних засобів. Зазвичай зазначають, як здійснюється списання залишкової вартості активів у разі продажу, ліквідації або передачі.

6. Відображення інформації у звітності. Облікова політика також визначає порядок відображення інформації про основні засоби у фінансовій звітності. Зокрема, це стосується розкриття вартості, зносу, накопиченої амортизації та змін у складі основних засобів.

Відображення інформації про основні засоби в обліковій політиці підприємства є важливим інструментом, що дозволяє забезпечити прозорість, порівнянність та достовірність фінансової звітності, яка важлива як для внутрішніх користувачів, так і для зовнішніх (інвесторів, кредиторів, регуляторів).

З одного боку, обсяг інформації про основні засоби має бути достатнім не лише для потреб обліку, а й для виконання інших управлінських функцій, таких як планування відновлення основних засобів за їх матеріально-речовим складом і кількістю об'єктів, аналіз їх використання та контроль за їх збереженням. Цю інформацію використовують особи, які приймають рішення.

З іншого боку, надмірна інформація підвищує вартість облікових робіт і ускладнює облік зайвими показниками, що затягує та ускладнює розробку оптимальних рішень. Тому інформацію про господарські операції доцільно

включати у внутрішні звіти лише в тому обсязі, який забезпечує управлінський вплив на господарські процеси.

На ТОВ «XXX» уже розроблено наказ про облікову політику, але його потрібно вдосконалити, зокрема й у частині основних засобів (додаток Т).

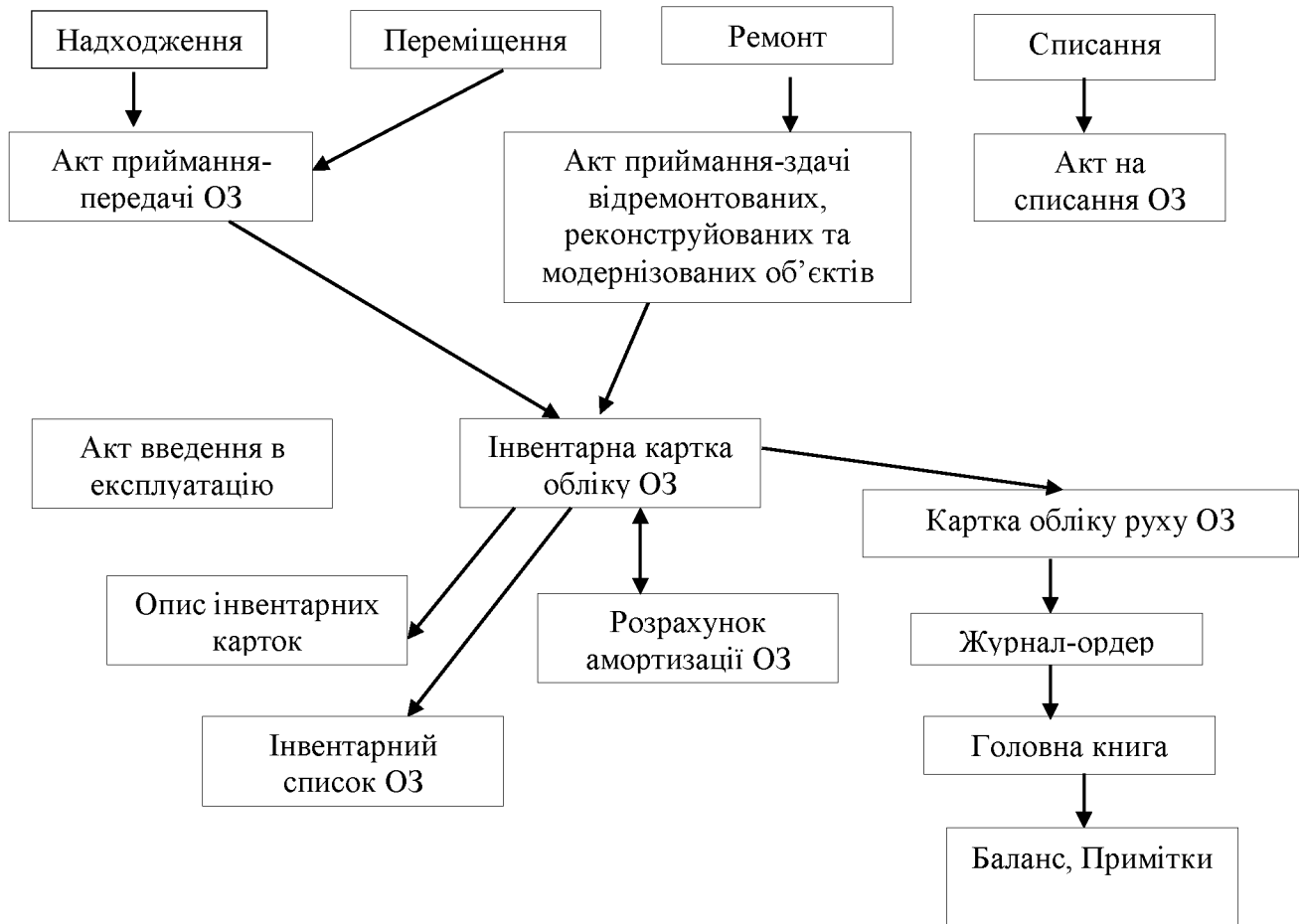

Рис. 2.2. Документооборот операцій обліку основних засобів

Отже, облікова політика - це не лише набір методів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, а й вибір методики обліку, що дає можливість відображати господарські операції в різних варіантах, що впливає на фінансовий результат підприємства.

2.2. Облік основних засобів та відображення інформації у звітності

Облік основних засобів на ТОВ «XXX» ведеться на рахунок 10 «Основні засоби». Цей рахунок призначений для систематичного обліку та узагальнення інформації щодо наявності та руху власних основних засобів, а також тих, що отримані за умов фінансового лізингу. Рахунок 10 «Основні засоби» розподіляється на відповідні субрахунки. Отримання основних засобів відбувається в результаті таких операцій, як: купівля за плату; будівництво (за допомогою підряду або господарських методів); внесення засновниками до статутного капіталу; безоплатне отримання; обмін на неподібні об'єкти. Методика обліку операцій з отримання основних засобів (купівлі) висвітлена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Кореспонденція рахунків по обліку придбання основних засобів

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
На умовах передоплати			
Постачальник й одержувач - платники ПДВ			
Перераховано попередню оплату ТОВ «Агротехсервіс»	371	311	58600,00
Відображено ПДВ	641	644	9766,67
Отримано від ТОВ «Агротехсервіс» автомобіль	15	63,685	48833,33
Списано податковий кредит по ПДВ	644	63,685	9766,67
Здійснено залік заборгованості з ТОВ «Агротехсервіс»	63,685	371	58600,00
Введено автомобіль в експлуатацію	10	15	48833,33
Постачальники/або одержувач - неплатники ПДВ			
Перераховано попередню оплату за автомобіль ТОВ «Агротехсервіс»	371	311	58600,00
Відображено ПДВ	15	685	58600,00
Здійснено залік заборгованості з ТОВ «Агротехсервіс»	63,685	371	58600,00
Введено ОЗ в експлуатацію	10	15	58600,00
На умовах післяоплати			
Постачальник й одержувач - платники ПДВ			
Надійшов від ТОВ «Агротехсервіс» автомобіль	15	63,685	48833,33
Відображено ПДВ	641	63,685	9766,67
Введено автомобіль в експлуатацію	10	15	48833,33
Перераховано ТОВ «Агротехсервіс» кошти автомобіль	63,685	311	58600,00
Постачальник й/або одержувач - не платники ПДВ			
Надійшов від ТОВ «Агротехсервіс» автомобіль	15	63,685	48833,33
Введено автомобіль в експлуатацію	10	15	48833,33
Перераховано ТОВ «Агротехсервіс» кошти автомобіль	63,685	311	48833,33

Одним з важливих джерел формування основних коштів на підприємстві є створення основних засобів. Створення основних засобів може відбуватися двома способами: самостійно (власними зусиллями) або залученням сторонніх осіб та організацій. Інформацію щодо обліку будівництва основних засобів за господарським та підпрядним методами можна знайти в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Оформлення в обліку операцій по створенню основних засобів

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
Підрядний спосіб будівництва (із залученням сторонніх організацій)			
Відображено затрати на проектні, БМР ТОВ «Трансбумхом»	15	63	185600
Відображено ПДВ	641	63	37120
Побудований склад уводиться в експлуатацію	10	15	185600
Будівництво господарським способом			
Використано будівельні матеріали на будівництво приміщення складу	15	205	127400
Нарахована зарплата будівельників	15	661	69700
Нараховано ЄСВ	15	65	15334
Понесені інші витрати на будівництво	15	20, 22, 68	13040
Вводиться в експлуатацію приміщення складу	10	15	225474

Відповідно до чинного законодавства підприємства мають право реалізовувати зайві об'єкти, передавати їх іншим господарюючим суб'єктам або ліквідовувати (списувати), якщо вони фізично чи морально застаріли, а ремонт стає неможливим або економічно не вигідним.

Також, така можливість виникає внаслідок аварії, пожежі чи стихійного лиха. При реєстрації економічних операцій, пов'язаних із вилученням основних засобів, підприємства проводять відповідні бухгалтерські записи.

Наприклад, ТОВ «XXX» прийнято рішення про ліквідацію автомобілю. Первісна вартість автомобіля – 273000 грн. Сума нарахованого зносу – 74358 грн. Від покупця отримано кошти на розрахунковий рахунок в сумі 256000 (в тому числі ПДВ – 42666,67 грн) (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Облік вибуття основних засобів з різних джерел

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
Переведено ОЗ до складу необоротних активів, утримуваних для продажу (273000-74358=198642 грн)	286	10	198642
Списана сума зносу по реалізованих основних засобах	131	10	74358
Відображена продажна вартість основних засобів, що підлягає отриманню від покупця	377	712	256000
Нараховане податкове зобов'язання з ПДВ	712	641	42666,67
Списана собівартість реалізованого ОЗ, утриманого для продажу	943	286	198642
Надійшли грошові кошти від покупця	311	377	256000
Списана залишкова вартість на фінансові результати	79	943	198642
Відображене списання доходу від реалізації основних засобів (5040-840)	712	79	213333,3 3
Фінансові результати від реалізації основних засобів списані на збитки	79	44	14691,33

Під час функціонування основні засоби, залишаючись у своїй первинній фізичній формі, поступово витрачаються (фізично та морально), передаючи свою вартість поетапно на собівартість нового продукту. З метою накопичення коштів для повного відновлення витрат на старіючі об'єкти, вартість зношеної частки основних засобів у формі амортизаційних відрахувань включається до витрат на виробництво чи обіг.

У Бухгалтерському обліку 7 «Основні засоби» амортизацію визначено як систематичний розподіл вартості об'єкта основних засобів, який підлягає амортизації, протягом терміну його корисного використання [50].

На ТОВ «XXX» амортизація нараховується прямолінійним методом. Сума нарахованої амортизації по основних засобах включається у витрати тих ділянок виробництва (обігу), де знаходяться в експлуатації основні засоби (наприклад, дебет рахунку 23, 91, 92 тощо), і в бухгалтерському обліку відображається записом по кредиту рахунка 131 «Знос основних засобів».

Для забезпечення експлуатаційності та ефективного використання, а також для продовження термінів служби, основні засоби періодично піддаються ремонтам - як поточним, так і капітальним. Підприємства

самостійно планують витрати на різновиди ремонтів, враховуючи технічний стан об'єктів основних засобів та наявність матеріальних та фінансових ресурсів. Основу розподілу ремонтів на капітальні та поточні складає принцип складності та регулярності проведення ремонтних робіт.

У ТОВ «XXX» ремонт основних засобів здійснюється двома методами - підрядним та господарським. При підрядному методі всі види робіт виконує підрядна організація, а замовник-підприємство оплачує рахунки за виконані та прийняті роботи на підставі актів (виходячи з договірної вартості).

За господарським методом витрати на ремонт основних засобів відображаються на дебеті рахунків обліку витрат виробництва або обігу, в кореспонденції з кредитом відповідних рахунків. Якщо ремонт виконується власними силами підприємства, облік таких витрат проводиться на дебеті відповідних рахунків витрат, що стосуються конкретного об'єкта.

У випадку переоцінки індивідуального об'єкта основних засобів, всі інші активи, що входять до цієї самої групи, також підлягають переоцінці.

Процес переоцінки первісної вартості та зносу основних засобів проводиться через множення їх на індекс переоцінки, що обчислюється як співвідношення між справедливою вартістю об'єкта та його залишковою вартістю.

Сума переоцінки залишкової вартості основних засобів відображається як додатковий капітал на рахунку 41 «Капітал у дооцінках», субрахунок 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів». У випадку уцінки, вона відображається у витратах періоду на рахунку 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій».

Якщо після переоцінки вартість об'єкта перевищує попередні дооцінки щодо попередніх уцінок, це перевищення враховується як дохід звітного періоду (рахунок 746 «Інші доходи від звичайної діяльності»). Сума, що залишається після вирахування такого перевищення, фіксується як частина додаткового капіталу на рахунку 41 «Капітал у переоцінках», субрахунок 411

«Переоцінка (недооцінка) основних засобів».

Перевищення сум попередніх переоцінок над попередніми уцінками залишкової вартості об'єкта зменшує додатковий капітал (дебет рахунку 41 «Капітал у переоцінках», субрахунок 411) і відноситься на витрати звітного періоду.

При вибутті переоцінених основних засобів різниця між попередніми дооцінками та уцінками враховується як нерозподілений прибуток (кредит рахунку 441 «Прибуток нерозподілений»), з одночасним зменшенням додаткового капіталу. Порядок відображення операцій з переоцінки основних засобів детально описано в додатку К.

Коректний облік основних засобів забезпечує підприємству інформацію про наявність активів і дозволяє контролювати їх ефективне використання. Відповідно до статті 3 Закону № 996-XIV та пункту 4 НП(С)БО 1, фінансова звітність повинна надавати користувачам повну, достовірну та об'єктивну інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

В табл. 2.7 представлено інформацію щодо розкриття інформації про основні засоби у звітності.

Форма № 5 «Примітки до річної звітності» є особливою формою фінансових звітів, в якій повноцінно висвітлюється зміст облікової політики, прийнятої на підприємстві. Інформація про основні засоби наведена в розділі II «Основні засоби», а саме в рядках 100 – 180, 260.

Крім того, у примітках до щорічної фінансової звітності (форма 5) обов'язково має бути представлена наступна інформація стосовно основних засобів:

- групи основних засобів; код рядка; залишок на початок року (початкова вартість, амортизація);
- надходження протягом року;
- переоцінка (початкова вартість, амортизація); вибуття протягом року (початкова вартість, амортизація);

Таблиця 2.7

Відображення інформації про основні засоби у фінансовій звітності

Звітність			
назва та розділ форми звітності		назва статті	код рядка
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	1 розділ «Необоротні активи»	Основні засоби	1010
		Первісна вартість	1011
		Знос	1012
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	3 розділ «Елементи операційних витрат»	Амортизація	2515
Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)	2 розділ «Рух коштів в результаті інвестиційної діяльності»	Надходження від реалізації НА	3205
		Витрачання на придбання НА*	3260
Звіт про рух грошових коштів (за не прямим методом)	1 розділ «Рух коштів в результаті операційної діяльності»	Коригування на амортизацію НА	3505
	2 розділ «Рух коштів в результаті інвестиційної діяльності»	Надходження від реалізації НА	3205
		Витрачання на придбання НА	3260
Звіт про власний капітал		Дооцінка (уцінка) НА	4111
Примітки до річної звітності	Розділ 2 «Основні засоби»	У відповідних графах представлено дані про ОЗ* в розрізі:	100-260
Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію за 20____ рік	Розділ 1. Наявність і рух ОЗ	- залишок на початок і кінець року; - зміни (надійшло, вибуло, переоцінено); - сума нарахованої амортизації за рік; - інші зміни та внутрішнє переміщення об'єктів.	001-101
	Розділ 2 «Склад ОЗ»	Наводиться інформація про наявні НА на кінець року	200-216

- нарахована амортизація;
- збитки від зменшення корисності;
- інші зміни (початкова вартість, амортизація);
- залишок на кінець року (початкова вартість, амортизація);
- отримані за фінансовою орендою (початкова вартість, амортизація);
- передані в оперативну оренду (початкова вартість, амортизація).

2.3. Податкові аспекти обліку основних засобів

Облік основних засобів в Україні включає кілька важливих податкових аспектів, що регулюються Податковим кодексом України (ПКУ). Розглянемо ключові аспекти оподаткування основних засобів:

1) амортизація. Згідно з ПКУ, для цілей оподаткування підприємства можуть використовувати прямолінійний, зменшуваного залишку, прискореного зменшуваного залишку, кумулятивний або виробничий метод. При цьому, для податкового обліку основні засоби діляться на групи (ПКУ, ст. 138), кожній із яких присвоюється мінімальний строк корисного використання. Для зменшення оподатковуваного прибутку амортизація враховується як витрати підприємства.

2) податковий кредит та податкові зобов'язання з ПДВ:

- податковий кредит - якщо основні засоби придбані з ПДВ, підприємство має право включити сплачений податок до податкового кредиту.

- податкові зобов'язання. Якщо підприємство використовує основні засоби для господарської діяльності, нарахування податкових зобов'язань з ПДВ не виникає. Але при продажу або нецільовому використанні виникає обов'язок нарахувати податкові зобов'язання.

3) При продажу основних засобів слід визначити об'єкт оподаткування, враховуючи залишкову вартість, нараховану амортизацію, та суму доходу від продажу. Якщо вартість продажу перевищує залишкову вартість, різниця включається до оподатковуваного доходу.

4) облік ремонтів та модернізацій. Поточний ремонт можна відносити на витрати підприємства, що зменшує базу оподаткування. Якщо поліпшення основних засобів збільшує їхню вартість, підприємство має право амортизувати витрати на модернізацію.

5) якщо основні засоби виведено з експлуатації (ліквідація), їхню залишкову вартість можна включити до витрат, що зменшує

оподатковуваний прибуток. Однак підприємство зобов'язане нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ на залишкову вартість об'єкта при його ліквідації.

б) підприємства повинні правильно відображати інформацію про основні засоби в податкових деклараціях, включаючи дані про нараховану амортизацію, витрати на ремонт, доходи від продажу або ліквідації та інше.

Ці аспекти регулюються розділом III ПКУ і є основою для формування податкової бази підприємства щодо обліку основних засобів.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ РУХУ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Аналіз фінансового стану підприємства передбачає вивчення його здатності підтримувати стабільну діяльність, забезпечувати дохідність і фінансову стійкість у довгостроковій перспективі. Загалом, завдання аналізу фінансового стану підприємства полягає в отриманні комплексної картини його фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, прибутковості та ефективності управління ресурсами. Проведемо оцінку майна ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка та структура майна підприємства ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.

Види активів (майна)	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	час- тки, в.п.	у %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Майно - всього	720236	100,0	712951	100,0	804063	100,0	+83827	х	+11,6
1. Необоротні активи	278850	38,7	276406	38,8	375996	46,8	+97146	+8,1	+34,8
1.1. Основні засоби	216008	77,5	237781	86,0	281035	74,7	+65027	-2,7	+30,1
2. Оборотні активи	436705	60,6	436545	61,2	428067	53,2	-8638	-7,4	-2,0
2.1. Запаси	178499	40,9	174088	39,9	198396	46,3	+19897	+5,5	+11,1
2.1.1. Виробничі запаси	35014	19,6	36839	21,2	59406	29,9	+24392	+10,3	+69,7
2.1.2. Незавершене виробництво	95967	53,8	58345	33,5	47798	24,1	-48169	-29,7	-50,2
2.1.3. Готова продукція та товари	47518	26,6	78904	45,3	91192	46,0	+43674	+19,3	+91,9
2.2. Поточна дебіторська заборгованість	227157	52,0	225609	51,7	190587	44,5	-36570	-7,5	-16,1
2.3. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	326	0,1	1230	0,3	2918	0,7	+2592	+0,6	в 9 р.б.

Продовж. табл. 3.1

А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.4. Витрати майбутніх періодів	40	0,0	65	0,0	65	0,0	+25	-	+62,5
2.5. Інші оборотні активи	30683	7,0	35553	8,1	36101	8,4	+5418	-1,4	+17,7
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	4681	0,6	-	-	-	-	-4681	-0,6	-100,0

Результати аналізу майна ТОВ «XXX» показали про присутність як позитивних, так і негативних тенденцій у майновому стані господарюючого суб'єкта за інформацією активу балансу. Так у 2023 р. порівняно з 2021р. вартість майна збільшилася на 83827 тис. грн (11,6 %), що свідчить про поліпшення майнового потенціалу. При цьому необоротні активи зросли на 97146 тис. грн (34,8 %), при цьому, вони представлені, переважно, основними засобами, вартість яких зросла на 65027 тис. грн., або на 30,1 %.

Скорочення оборотних активів на 8638 тис. грн (на 2 %) спричинене зростанням вартості: запасів на 19897 тис. грн (на 11,1 %) поточної дебіторської заборгованості на 98665 тис. грн (77,7 %), грошових коштів та їх еквівалентів – на 2592 тис. грн (9 разів), витрат майбутніх періодів – на 25 тис. грн (62,5 %), вартості інших оборотних активів – на 5418 тис. грн (на 17,7 %).

На динаміку оборотних активів ТОВ «XXX» вплинуло скорочення поточної дебіторської заборгованості на 36570 тис. грн (на 16,1 %). Крім того, спостерігається скорочення необоротних активів, що утримуються для продажу на 4681 тис. грн (на 100 %).

На збільшення вартості запасів ТОВ «XXX» вплинуло: зростання вартості виробничих запасів – на 24392 тис. грн (69,7 %), готової продукції і товарів – на 43674 тис. грн (на 91,9 %) та скорочення суми незавершеного виробництва – на 48169 тис. грн (50,2 %). В структурі майна ТОВ «XXX» в період з 2021 р. по 2023 р. переважають оборотні активи – 60,6, 61,2 %, 53,2 % у 2021, 2022 та 2023 рр.

Графічно динаміку майна ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. представлено на рис. 3.1.

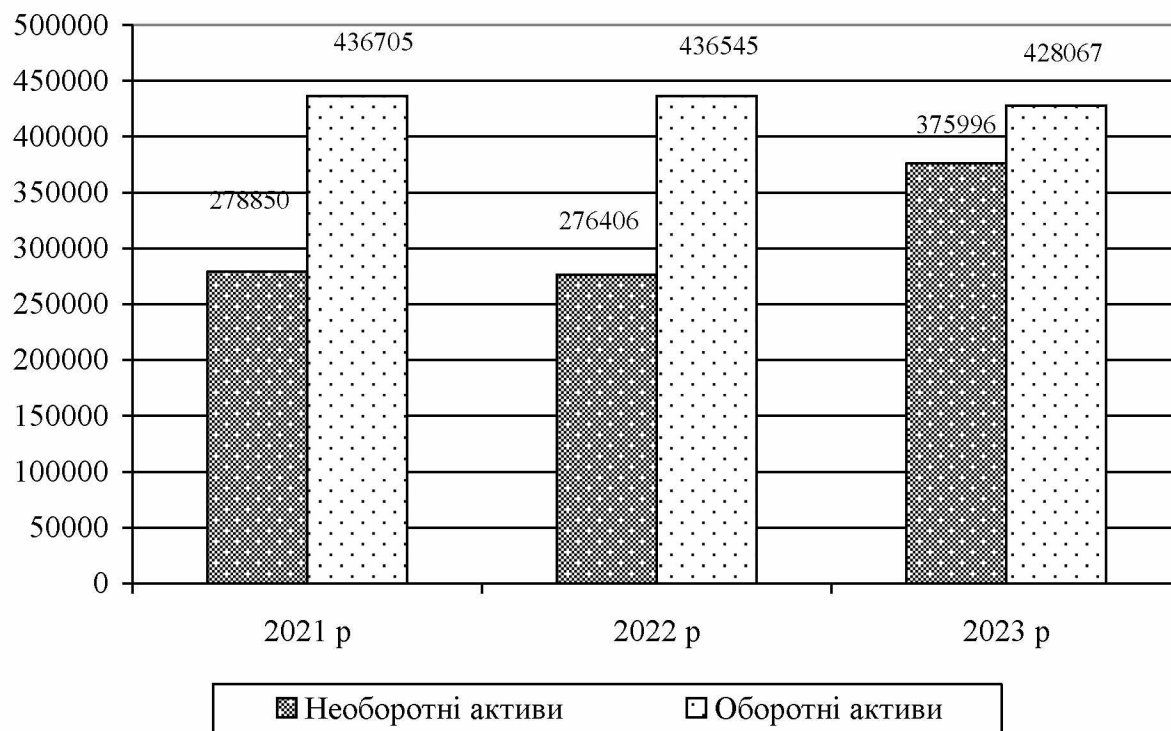

Рис. 3.1. Динаміка та структура активів ТОВ «XXX»
за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Аналіз джерел формування капіталу господарюючих суб'єктів, в тому числі і ТОВ «XXX», провадиться з використанням скороченого аналітичного балансу, що формується з вихідного балансу через об'єднання в окремі групи однорідних за складом та економічним змістом статей.

Аналіз джерел формування капіталу ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. розглянемо в табл. 3.2.

За результатами проведеного аналізу в табл. 3.2 можна зробити ряд висновків. Власний капітал ТОВ «XXX» збільшився в 2023 р. порівняно з 2021 р. на 83827 тис. грн (на 11,6 %), що є позитивним для підприємства. Вартісне збільшення, в структурі джерел формування капіталу власний капітал також зріс з 47,5 до 57,2 % (на 117801 тис. грн), що є позитивним і свідчить про зниження залежності ТОВ «XXX» від зовнішніх джерел.

Таблиця 3.2

**Динаміка та структура джерел формування капіталу ТОВ «XXX» за
2021 - 2023 рр.**

Види пасивів (джерел формування капіталу)	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни, (+/-) 2022 р. до 2020 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	час- тки, в.п.	у %
Капітал - всього	720236	100,0	712951	100,0	804063	100,0	+83827	х	+11,6
1. Власний капітал	341934	47,5	360862	50,6	459735	57,2	+117801	+9,7	+34,5
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	14	0,0	14	0,0	14	0,0	-	-	-
1.2. Нерозподіле- ний прибуток	341918	100,0	360846	100,0	459719	100,0	+117801	0,0	+34,5
2. Зобов'язання і забезпечення	378302	52,5	352089	49,4	344328	42,8	-33974	-9,7	-9,0
2.1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	3416	0,9	4	0,0	4	0,0	-3412	-0,9	-99,9
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	374886	99,1	352085	100,0	344324	100,0	-30562	+0,9	-8,2
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	144696	38,6	128474	36,5	117881	34,2	-26815	-4,4	-18,5

Графічно динаміку капіталу ТОВ «XXX» представлено на рис. 3.2.

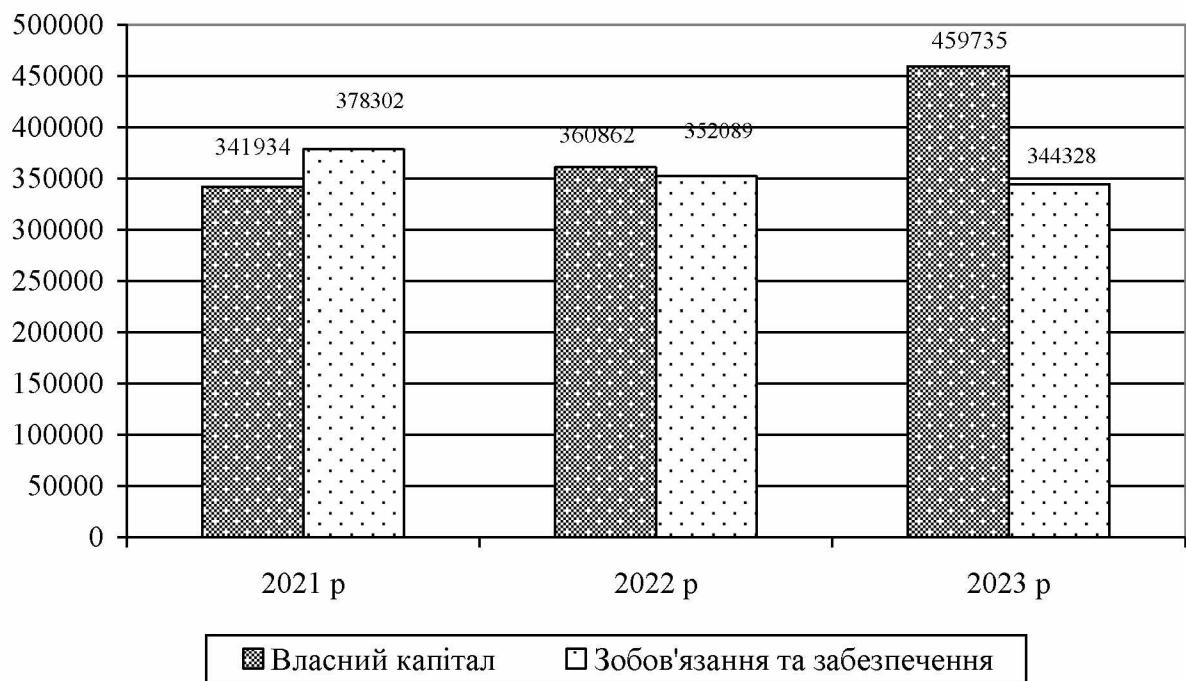

Рис. 3.2. Динаміка капіталу ТОВ «XXX» в 2021 - 2023 рр., тис. грн

За 2021 - 2023 рр. відбулося збільшення нерозподіленого прибутку на 117801 тис. грн (на 34,5). Скорочення зобов'язань та забезпечень ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр. склало 33974 тис. грн (на 9 %). Довгострокові зобов'язання та забезпечення скоротилися у 2023 р. порівняно з 2021 р. на 3412 тис. грн (99,9 %). В структурі зобов'язань їх частка знизилась на 1 %. Поточні зобов'язання та забезпечення ТОВ «XXX» також скоротилися (на 30562 тис. грн або на 8,2 %). В структурі зобов'язань їх частка зросла з 99,1 % у 2021 р. до 100 % в 2023 р. Частка поточної кредиторської заборгованості підприємства скоротилася на 4,4 в.п. В загальному ж цей показник за досліджуваний період також скоротився на 26815 тис. грн (на 18,5 %) і є свідченням поліпшення розрахунків з кредиторами.

Необхідно оцінити ліквідність ТОВ «XXX», тобто здатність підприємства своєчасно покривати свої зобов'язання. Це включає розрахунок коефіцієнтів ліквідності, таких як поточна, швидка та абсолютна ліквідність. Вони показують, чи може підприємство виконувати свої короткострокові зобов'язання за рахунок різних видів активів. Проведемо аналіз показників оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства ТОВ «XXX» (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Показники оцінювання ліквідності та платоспроможності
ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.**

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+; -) 2023 р. до 2021 р.
		2021	2022	2023	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2$	0,001	0,003	0,008	+0,007
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\geq 0,7$	0,689	0,745	0,667	-0,021
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\geq 1,0$	1,165	1,240	1,243	+0,078
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 1,0$	0,816	0,970	0,932	+0,116

Так, фактичне значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець 2023 р. питома вага власного капіталу у валюті балансу становить 57,2 %, що на 6,7 пунктів більше порівняно з 2021 р. Коефіцієнт концентрації

залученого капіталу відповідно скоротився з 0,525 до 0,428 і свідчить про зниження рівня фінансової залежності підприємства від кредиторів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу має позитивне значення протягом 2021 - 2023 рр. Це означає, що підприємство має великі можливості для фінансування своєї виробничої діяльності. Дані цього показника протягом досліджуваного періоду більше нормативного значення.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами свідчать про високий рівень забезпечення підприємства власними оборотними коштами у 2021 - 2023 рр., що свідчить про підвищення рівня забезпеченості підприємства власними оборотними коштами. Значення коефіцієнту забезпеченості запасів власними оборотними коштами менше нормативного, що вказує на те, що за рахунок власних коштів не відбувається покриття запасів, хоч із позитивною динамікою.

Коефіцієнт майна виробничого призначення зріс з 0,482 до 0,483, що свідчить про те, що підприємство підвищує свою фінансову стійкість з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні зріс з 0,300 до 0,350 та свідчить про підвищення частки основних засобів у валюті балансу.

Протягом періоду дослідження фактичні значення більшості показників ліквідності та платоспроможності не відповідали нормативному значенню, хоч із позитивною динамікою. Отже, ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. не було ліквідним та має ознаки неплатоспроможності.

Аналіз виробничих запасів проводиться у визначеній послідовності, що наведена в додатку Л. Одним із основних завдань аналізу є визначення обсягу та структури виробничих запасів, оскільки для забезпечення стабільної та ефективної роботи підприємству необхідно мати достатній рівень поточних активів, щоб спромогтися покрити свої зобов'язання та зберегти ліквідність і платоспроможність.

Таблиця 3.4

**Склад, структура та динаміка запасів ТОВ «XXX»
за 2021 – 2023 рр.**

Вид запасів	2021 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2023 р. до 2021 р. (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до 2023 р.
Запаси – всього	178499	100,0	162831	100,0	185472	100,0	+6973	х	+3,9
1. Виробничі запаси	35015	19,6	25582	15,7	46482	25,1	+11467	+5,4	+32,7
1.1. Сировина і матеріали	352	1,0	507	2,0	1047	2,3	+695	+1,2	в 3 р.б.
1.2. Паливо	1576	4,5	217	0,8	30	0,1	-1546	-4,4	-98,1
1.3. Тара і тарні матеріали	6089	17,4	11257	44,0	12924	27,8	+6835	+10,4	в 2,1 р.б.
1.4. Будівельні матеріали	4693	13,4	54	0,2	3001	6,5	-1692	-6,9	-36,1
1.5. Запасні частини	1653	4,7	3358	13,1	4659	10,0	+3006	+5,3	в 2,8 р.б.
1.6. Матеріали с/г призначення	20308	58,0	20912	81,7	36343	78,2	+16035	+20,2	+79,0
1.7. МШП	344	1,0	534	2,1	1402	3,0	+1058	+2,0	в 4,1 р.б.
2. Незавершене виробництво	95967	53,8	58345	35,8	47798	25,8	-48169	-28,0	-50,2
3. Готова продукція	41887	23,5	72711	44,7	83216	44,9	+41329	+21,4	+98,7
4. Товари	5630	3,2	6193	3,8	7976	4,3	+2346	+1,1	+41,7
Коефіцієнт накопичення	2,757	х	1,064	х	1,034	х	-1,723	х	-62,5

Аналіз запасів ТОВ «XXX» показав, що їх вартість у 2023 р. порівняно з 2021 р. збільшилась на 6973 тис. грн, або на 3,9 % (рис. 3.3).

В розрізі складових виробничих запасів, які зросли на 11467 тис. грн (32,7 %) відмічено зростання вартості: сировини і матеріалів на 695 тис. грн., або у 3 рази, тари і тарних матеріалів – на 6835 тис. грн (в 2,1 рази), запчастин на 3006 тис. грн (в 2,8 рази), матеріалів с/г призначення на 16035 тис. грн., або на 79 %, МШП – на 1058 тис. грн або в 4,1 рази та скорочення вартості будівельних матеріалів на 1692 тис. грн або на 36,1 %.

На загальну динаміку запасів ТОВ «XXX», крім зростання вартості виробничих запасів мало вплив скорочення обсягів незавершеного

виробництва на 48169 тис. грн, або на 50,2 %, зростання вартості готової продукції та товарів на 41329 тис. грн (або на 98,7 %) та 2346 тис. грн (на 41,7 %) відповідно.

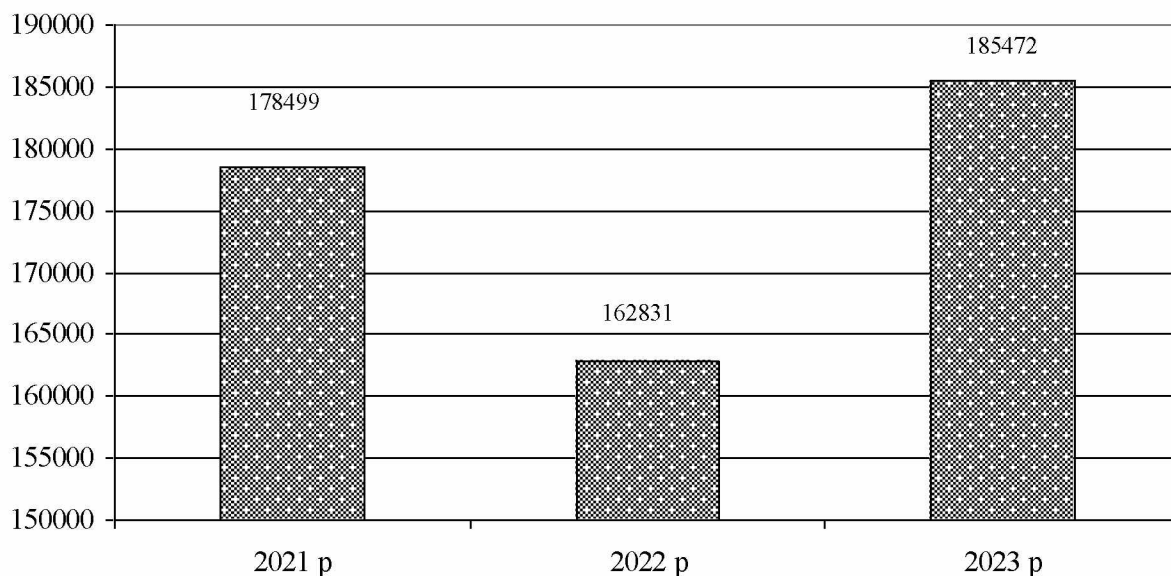

Рис. 3.3. Динаміка запасів ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр., тис. грн

У структурі запасів ТОВ «XXX» протягом досліджуваних (2021 – 2023) років переважала питома: у 2021 р. – незавершеного виробництва (53,8 %), а у 2022 та 2023 рр. - готової продукції, відповідно 44,7 та 44,9 % відповідно.

Не менш важливим є аналіз динаміки та структури доходів досліджуваного підприємства, що також формуються за видами діяльності підприємства – операційною, фінансовою та інвестиційною. Таким чином, провівши аналіз складу, структури та динаміки рівня операційних витрат та витрат за елементами прослідковується тенденція до їх зростання.

За даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (додатки П.2, Р.2, С.2) проаналізуємо динаміку і структуру доходів у ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр. (табл. 3.5).

Отже, ТОВ «XXX» формує доходи переважно в процесі основної операційної діяльності. Так, у 2023 р. у загальній величині доходів 99,8 % припадало на чистий дохід від реалізації.

Таблиця 3.5

Динаміка і структура доходів у ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.

Вид доходів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. від 2021 р.		
	сума, тис. грн	час- тка, %	сума, тис. грн	час- тка, %	сума, тис. грн	час- тка, %	суми, тис. грн	час- тки, в.п.	у %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	363548	99,7	258399	99,5	461846	99,8	+98298	+0,2	+27,0
Дохід від іншої операційної діяльності	1185	0,3	1004	0,4	780	0,2	-405	-0,2	-34,2
Дохід від фінансової діяльності	-	-	17	-	17	-	+17	х	+100,0
Дохід від інвестиційної діяльності	23	0,0	268	0,1	22	-	-1	х	-4,3
Усього доходів	364756	100,0	259688	100,0	462665	100,0	+97909	х	+26,8

Його сума збільшилась у звітному 2023 р. на 98298 тис. грн (27 %) порівняно з 2021 р. У 2023 р. порівняно з 2021 р. доходи від іншої операційної діяльності скоротилися на 405 тис. грн (на 34,2 %). Динаміка доходів від фінансової та інвестиційної діяльності ТОВ «XXX» мали до збільшення та скорочення відповідно. Так, у 2023 р. їх сума зросла на 17 тис. грн (100 %) та знизилася на 1 тис. грн (4,3 %). Загальна сума доходів ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. збільшилась на 97909 тис. грн (26,8 %). Розглянемо динаміку доходів ТОВ «XXX» Полтавського району більш наглядно на рис. 3.4.

Отже, темп приросту загальної величини доходів (17,2 %) ТОВ «XXX» за досліджуваний період був нижчим від темпу росту витрат підприємства (27 %). У 2021 р. частка чистого прибутку в чистому доході від реалізації становила 45,7 %, а у валовому прибутку – 89,52 %. У 2023 р. ці показники підвищилися відповідно до 21,4 та 72,6 %.

Отже, в цілому, діяльність ТОВ «XXX» має більше позитивних тенденцій.

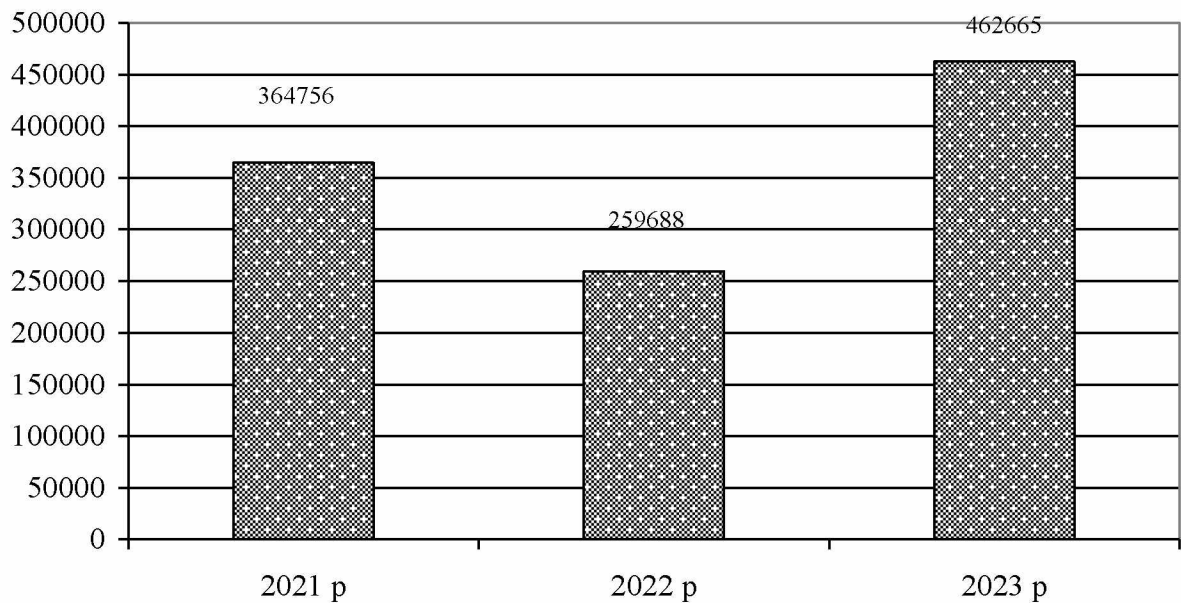

Рис. 3.4. Динаміка доходів ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Аналіз операційних витрат та витрат і відрахувань в динаміці і структурі ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр. проводимо у табл. 3.6 та табл. 3.7 відповідно.

Таблиця 3.6

**Склад, динаміка та структура витрат за елементами
ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.**

Види витрат	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+, -) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	частки, в.п.	у %
Матеріальні затрати	115286	43,9	121506	40,2	135715	37,1	+20429	-6,7	+17,7
Витрати на оплату праці	28715	10,9	27494	9,1	28517	7,8	-198	-3,1	-0,7
Відрахування на соціальні заходи	6153	2,3	5823	1,9	6009	1,6	-144	-0,7	-2,3
Амортизація	28979	11,0	47843	15,8	61951	16,9	+32972	+5,9	в 2,1 р.б.
Інші операційні витрати	83674	31,8	99339	32,9	133303	36,5	+49629	+4,6	+59,3
Разом	262807	100,0	302005	100,0	365495	100,0	+102688	x	+39,1

Оцінка складу, структури та динаміки операційних витрат ТОВ «XXX» дає можливість зробити наступні висновки: загальна сума операційних витрат за досліджуваний період зросла на 102688 тис. грн або на 39,1 % (рис. 3.5).

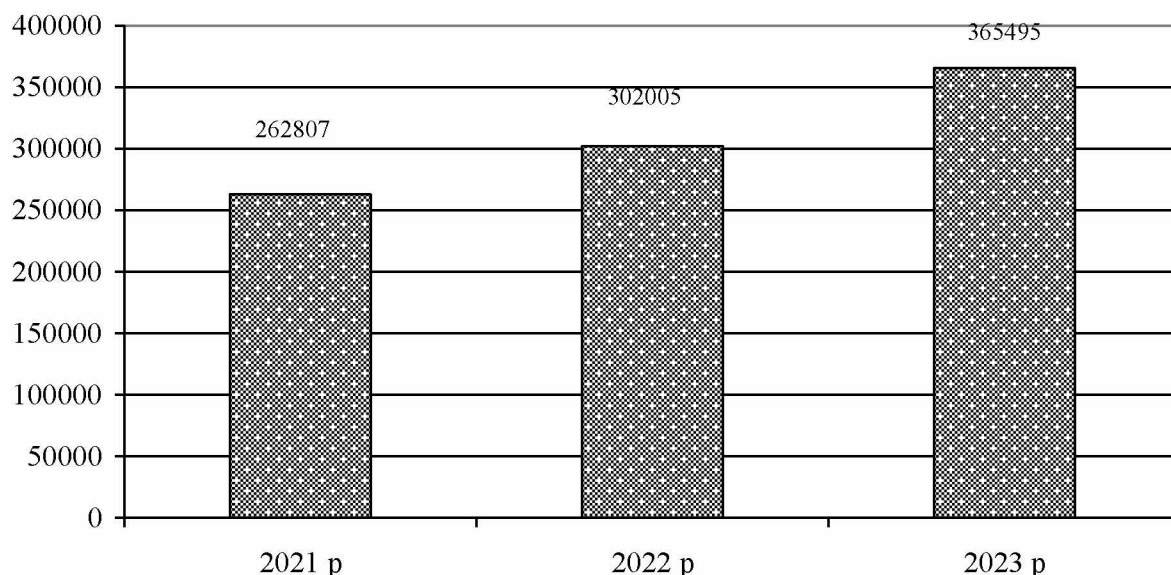

Рис. 3.5. Динаміка операційних витрат за елементами ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Ця зміна спричинена зростанням обсягу матеріальних затрат на 20429 тис. грн або на 17,7 %, суми амортизації на 32972 тис. грн або в 2,1 рази, інших операційних витрат на 49629 тис. грн (59,3 %) та скорочення витрат на оплату праці на 198 тис. грн на 0,7 %, суми відрахувань на соціальні заходи на 144 тис. грн або на 2,3 %, зростанням. Протягом досліджуваного періоду (2021 - 2023 рр.) найбільшу питому вагу займали: матеріальні витрати 43,9, 40,2 та 37,1 в.п. відповідно.

Наступним етапом аналізу витрат ТОВ «XXX» є оцінка їх рівня в розрізі витрат і відрахувань (табл. 3.7).

Оцінка витрат і відрахувань ТОВ «XXX» засвідчила збільшення по всіх показниках. Так, собівартість ТОВ «XXX» зросла на 147476 тис. грн (на 82,8 %). Адміністративні витрати та витрати на збут збільшилися на 1349 тис. грн (19,7 %) та 3403 тис. грн (44,2 %) відповідно.

Таблиця 3.7

Склад, динаміка та структура витрат та відрахувань

ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.

Види витрат	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+, -) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	частки, в.п.	у %
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	178138	89,6	214800	89,2	325614	89,5	+147476	-0,1	+82,8
Адміністративні витрати	6853	3,4	6869	2,9	8202	2,3	+1349	-1,2	+19,7
Витрати на збут	7702	3,9	6943	2,9	11105	3,1	+3403	-0,8	+44,2
Інші операційні витрати	1598	0,8	4959	2,1	2199	0,6	+601	-0,2	+37,6
Втрати від фінансової діяльності	4500	2,3	7189	3,0	16672	4,6	+12172	+2,3	в 3,7 р.б.
Усього витрат	198791	100,0	240760	100,0	363792	100,0	+165001	x	+83,0

Собівартість господарюючого суб'єкта ,як економічна категорія, об'єднує всі витрати підприємства в грошовій формі, відшкодування яких необхідне для здійснення процесу простого відтворення. Її значення показує, в скільки обходиться кожному виробнику виробництво і збут продукції.

Проведемо оцінку витрат виробництва основних видів культур ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Динаміка та структура витрат на виробництво основної продукції

рослинництва ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Культура	прямі матеріальні витрати		прямі витрати на оплату праці		інші прямі та ЗВВ		Всього
	суми, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	у % до підсумку	
A	1	2	3	4	5	6	7
2021 рік							
Кукурудза на зерно	11613,7	44,9	2556,4	30,1	13837,1	39,2	28007,2
Боби сої	4127,4	16,0	1833,8	21,6	6548,2	18,6	12509,4
Насіння соняшнику	7026,8	27,2	3200,4	37,7	10733,0	30,4	20960,2
Культури овочі відкритого ґрунту	2930,7	11,3	852,7	10,0	3994,5	11,3	7777,9
Культури плодів	140,2	0,5	51,5	0,6	179,2	0,5	370,9
Всього:	25838,8	100,0	8494,8	100,0	35292,0	100,0	69625,6

Продовж табл.3.8

А	1	2	3	4	5	6	7
2022 рік							
Картопля	7561,8	9,6	2030,5	8,6	1998,3	3,7	11590,6
Кукурудза на зерно	50865,0	64,3	12611,2	53,1	33742,8	62,3	97219,0
Боби сої	5400,3	6,8	2385,8	10,1	5195,7	9,6	12981,8
Насіння соняшнику	12079,7	15,3	5031,8	21,2	11716,4	21,6	28827,9
Культури овочеві відкритого ґрунту	2973,4	3,8	1511,2	6,4	1237,5	2,3	5722,1
Культури плодові	226,5	0,3	165,3	0,7	237,5	0,4	629,3
Всього:	79106,7	100,0	23735,8	100,0	54128,2	100,0	156970,7
2023 рік							
Картопля	1772,5	1,6	326,9	1,6	1475,3	1,6	3574,7
Кукурудза на зерно	71315,3	65,7	13153,1	65,7	59357,3	65,7	143825,7
Боби сої	3945,1	3,6	727,6	3,6	3283,7	3,6	7956,4
Насіння соняшнику	29620,8	27,3	5463,1	27,3	24654,1	27,3	59738,0
Культури овочі відкритого ґрунту	1917,2	1,8	353,6	1,8	1595,6	1,8	3866,4
Всього:	108570,9	100,0	20024,3	100,0	90366,0	100,0	218961,2
Відхилення (+/-) 2023 р до 2021 р.							
тис. грн	+82732	х	+11530	х	+55074	х	+149335,6
у %	в 4,2 р.б.	х	в 2,4 р.б.	х	в 2,7 р.б.	х	в 3,1 р.б.

Отже, витрати на виробництво продукції рослинництва ТОВ «XXX» збільшилися у 2023 р. порівняно з 2021 р. на 149335,6 тис. грн., або на в 3,1 рази. Ця зміна відбулася за рахунок зростання прямих матеріальних витрат на 82732 тис. грн, або в 4,2 рази, витрат на оплату праці на 11530 тис. грн, або в 2,4 рази, інших прямих витрат на 55074 тис. грн, або в 2,7 рази.

Таблиця 3.9

Частка елементів витрат у виробничій собівартості ТОВ «XXX»

за 2021 – 2023 рр., %

Показник	2021	2022	2023	Відхилення 2021 р. до 2023 р.
Прямі матеріальні витрати	37,1	50,4	49,6	+12,5
Прямі витрати на оплату праці	12,2	15,1	9,1	-3,1
Інші прямі та ЗВВ	50,7	34,5	41,3	-9,4
Разом	100,0	100,0	100,0	х

У структурі витрат ТОВ «XXX» на виробництво продукції рослинництва переважає частка матеріальних витрат. Зокрема, на кінець 2023 р. вона склала 49,6 %, що на 12,5 в.п. більше порівняно з 2021 р. Частка

ж витрат на оплату праці склала у 2023 р. 9,1 %, що на 3,1 пункти нижче порівняно з 2021 р. Частка інших прямих та загальновиробничих витрат також має тенденцію до скорочення (на 9,4 в.п.) у 2023 р. порівняно з 2021 р.

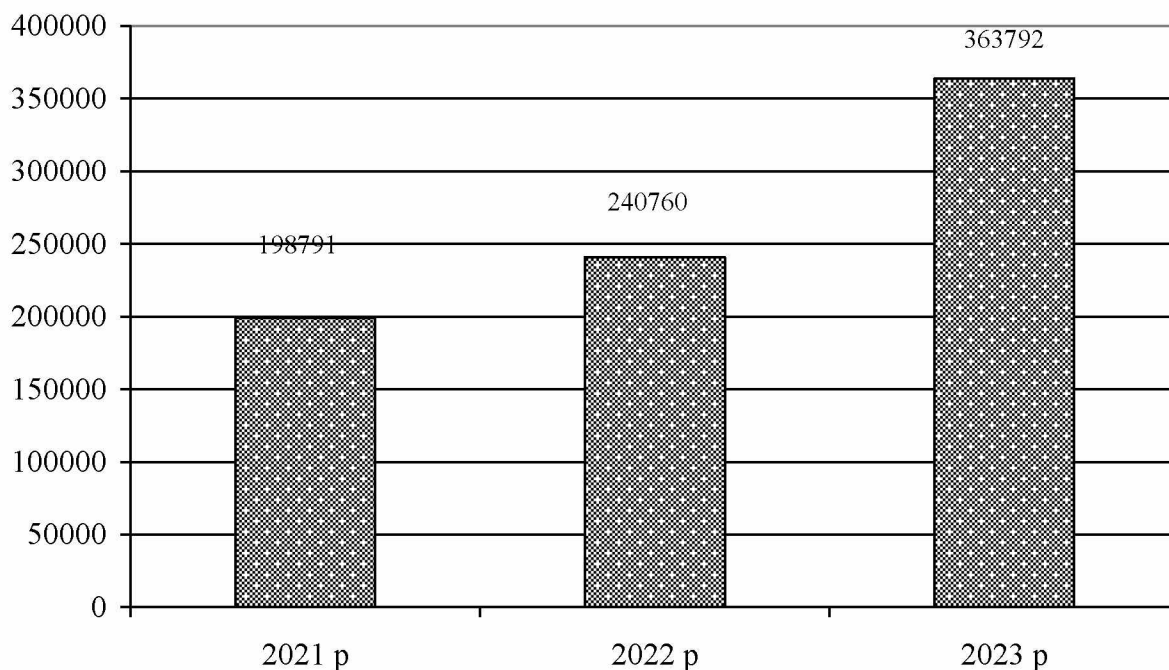

Рис. 3.6. Динаміка витрат та відрахувань ТОВ «XXX»
за 2021 - 2023 рр., тис. грн

В той час, фінансові витрати зросли на 12172 тис. грн (в 3,7 рази), а інші операційні витрати зросли у 2023 р. порівняно з 2021 – на 601 тис. грн (37,6 %). Загальна сума витрат діяльності ТОВ «XXX» зросла на 165001 тис. грн, або на 83,0 в.п.

В структурі витрат переважає собівартість реалізованої продукції, частка якої становила 89,6, 89,2 та 89,5 % відповідно у 2021, 2022 та 2023 рр.

3.2. Аналіз наявності та руху основних засобів

Використовуючи дані форми 5 фінансової звітності ТОВ «XXX», проведемо оцінку наявності та руху основних засобів.

Таблиця 3.10

Динаміка та структура основних засобів (за залишковою вартістю)**ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.**

Вид основних засобів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни 2021 р. до 2023 р. (+;-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
Земельні ділянки	-	-	-	-	74	0,0	+74,0	0	+100,0
Будинки, споруди та передавальні пристрої	62867	29,1	71341	30,0	64927	23,1	+2060	-6,0	+3,3
Машини та обладнання	148033	68,5	159455	67,1	203480	72,4	+55447	+3,9	+37,5
Транспортні засоби	2928	1,4	2166	0,9	9166	3,3	+6238	+1,9	в 3,1 р.б.
Інструменти, прилади, інвентар	1669	0,8	1430	0,6	1175	0,4	-494	-0,4	-29,6
Малоцінні необоротні матеріальні активи	511	0,2	639	0,3	718	0,3	+207	0,0	+40,5
Інші необоротні активи	-	0,0	2676	1,1	1495	0,5	+1495	+0,5	+100,0
Всього	216008	100,0	237707	100,0	281035	100,0	+65027	x	+30,1

За даними табл. 3.9 залишкова вартість основних засобів ТОВ «XXX» зросла у 2023 р. порівняно з 2021 роком на 65027 тис. грн, або на 30,1 % (рис. 3.7) за рахунок наступних складових:

- вартості земельних ділянок (на 74 тис. грн),
- будинків та споруд - на 2060 тис. грн, або на 3,3 %,
- машин та обладнання - на 55447 тис. грн, або на 37,5 %,
- транспортних засобів на 6238 тис. грн, або у 3,1 рази,
- малоцінних необоротних активів – 207 тис. грн (на 40,5 %),
- інших необоротних активів на 1495 тис. грн, або на 100 %
- та скорочення залишкової вартості інструментів, приладів, інвентарю – на 494 тис. грн (на 29,6 %).

У структурі основних засобів ТОВ «XXX» переважає частка машин та

обладнання 68,5, 67,1 та 72,4 % відповідно у 2021, 2022 та 2023 рр. Позитивним є те, що у структурі основних засобів ТОВ «XXX» переважає активна частка основних засобів.

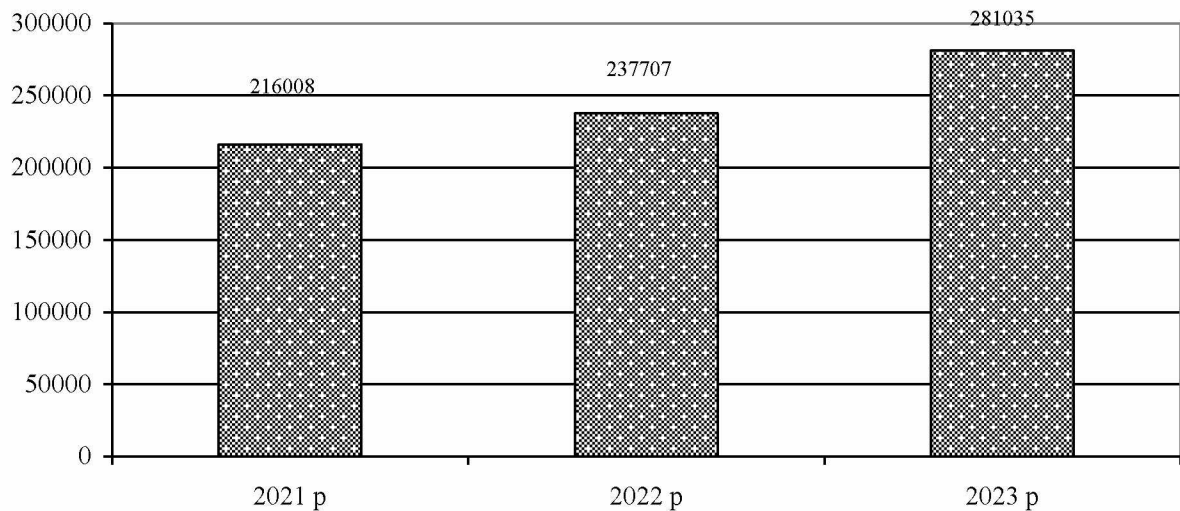

Рис. 3.7. Динаміка залишкової вартості основних засобів ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Рух основних засобів ТОВ «XXX» протягом досліджуваного періоду представлений їх надходженням (табл. 3.11, рис. 3.8) та вибуттям (рис. 3.9).

Таблиця 3.11

Динаміка надходження основних засобів ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Вид основних засобів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни 2021 р. до 2023 р. (+;-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Земельні ділянки	-	-	-	-	74	0,0	+74,0	-	+100,0
Будинки, споруди та передавальні пристрої	16577	16,4	9131	15,0		0,0	-16577	-16,4	-100,0
Машини та обладнання	80247	79,6	43349	71,4	95091	90,3	+14844	+10,8	+18,5
Транспортні засоби	2046	2,0	2314	3,8	9050	8,6	+7004	+6,6	в 4,2 р.б.
Інструменти, прилади, інвентар	81	0,1	26	0,0		0,0	-81	-0,1	-100,0

Продовж. табл. 3.11

A	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Малоцінні необоротні матеріальні активи	1904	1,9	2342	3,9	1127	1,1	-777	-0,8	-40,8
Всього	100855	100,0	60699	100,0	105268	100,0	+4413	x	+4,4

Вартість основних засобів ТОВ «XXX», що надійшли, показала їх зростання на 441 тис. грн (4,4 %).

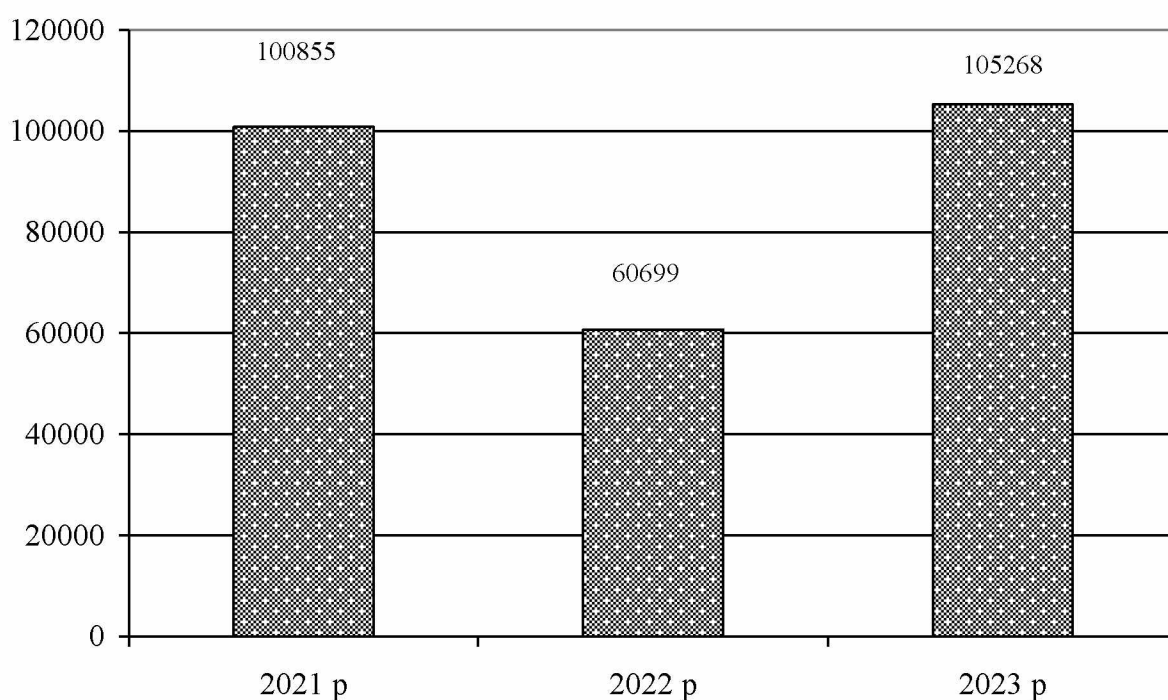

Рис. 3.8. Надходження основних засобів ТОВ «XXX»
за 2021 – 2023 рр.

На це вплинуло зростання обсягів надходження земельних ділянок (на 74 тис. грн), машин та обладнання (на 14844 тис. грн або на 18,5 %), транспортних засобів (на 7004 тис. грн або в 4,2 рази) та скорочення вартості будівель та споруд (на 16577 тис. грн), інструментів, приладів, інвентарю (на 81 тис. грн) та малоцінних необоротних матеріальних активів (на 777 тис. грн або на 40,8 %).

Основні засоби ТОВ «XXX», що вибули за 2021 – 2023 рр. в залишковій вартості 4616 тис. грн (на 98,5 %).

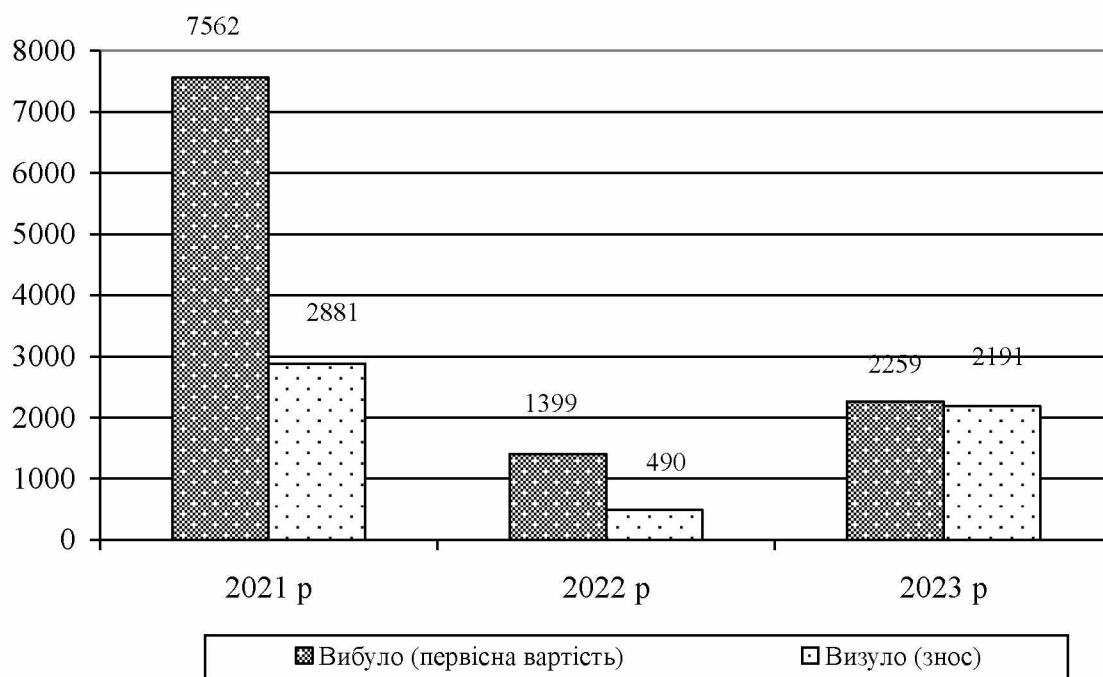

Рис. 3.9. Вибуття основних засобів на ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.,
тис. грн

Темп вибуття основних засобів менший за темп надходження, що є позитивною тенденцією в роботі підприємства.

3.3. Аналіз функціонального стану та ефективності використання основними засобами

У табл. 3.12 проведемо аналіз наявності, руху та стану основних засобів на ТОВ «XXX», використавши дані розділу I «Основні засоби» ф. № 5 «Примітки до фінансової звітності».

Дані табл. 3.12 свідчать, що у 2023 р. порівняно з 2021 р. відбулося збільшення вартості основних засобів на 19616 тис. грн у первісній вартості на початок року, або на 5,9 %.

Ця зміна переважно пов'язана з тим, що у 2023 р. відбулося оновлення основних засобів у 2021 та 2022 рр., що спричинило збільшення їх первісної вартості. Сума нарахованого зносу скоротилася на 10494 тис. грн (39,9 %).

Таблиця 3.12

**Показники руху основних засобів на ТОВ «XXX»
за 2021 – 2023 рр.**

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-) 2023 р. від 2021 р.	
				абсолютне	відносне
А	1	2	3	4	5
Первісна вартість основних засобів на початок	214775	331119	400242	+185467	+86,4
Надійшло за рік	100855	60699	105268	+4413	+4,4
Вибуло за рік	7562	1399	2259	-5303	-70,1
Первісна вартість основних засобів на кінець року	331119	400242	503251	+172132	+52,0
Нараховано амортизації за рік	28984	47840	61946	+32962	в 2,1 р.б.
Знос основних засобів:					
а) на початок року	89008	115111	162461	+73453	+82,5
б) на кінець року	115111	162461	222216	+107105	+93,0
Первісна вартість активної частини основних засобів:					
а) на початок року	169314	248705	296770	+127456	+75,3
б) на кінець року	248705	296770	391861	+143156	+57,6
Знос активної частини основних засобів:					
а) на початок року	77625	99003	135885	+58260	+75,1
б) на кінець року	99003	135885	187206	+88203	+89,1
<i>Показники руху основних засобів</i>					
Річний приріст (+) або зменшення (-), тис. грн	116344	69123	103009	-13335	-11,5
Темп зростання (зниження),	154,2	120,9	125,7	-28,4	-18,4
Темп приросту (зменшення), %	54,2	20,9	25,7	-28,4	-52,5
Коефіцієнт надходження, %	30,5	15,2	20,9	-9,5	-31,3
Коефіцієнт вибуття, %	3,5	0,4	0,6	-3,0	-84,0
Період оновлення (можливого повного вибуття), років	4	7	5	+1	+32,4
Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	7,5	2,3	2,1	-5,4	-71,4
Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	115,4	113,9	97,9	-17,5	-15,2
Період обороту, років	9	8	7	-2	-22,6
Середня норма амортизації, %	10,6	13,1	13,7	3,1	+29,1
<i>Показники функціонального стану основних засобів</i>					
Коефіцієнт зносу основних засобів, %:					
а) на початок року	41,4	34,8	40,6	+0,9	-2,1
б) на кінець року	34,8	40,6	44,2	+9,4	+27,0
Коефіцієнт придатності основних засобів, %:					
а) на початок року	58,6	65,2	59,4	+0,9	+1,5

Продовж. табл. 3.12

A	1	2	3	4	5
б) на кінець року	65,2	59,4	55,8	-9,4	-14,4
Питома вага активної частини основних засобів, %:					
а) на початок року	78,8	75,1	74,1	-4,7	-5,9
б) на кінець року	75,1	74,1	77,9	+2,8	+3,7
Коефіцієнт зносу активної частини основних засобів, %					
а) на початок року	45,8	39,8	45,8	-0,1	-0,1
б) на кінець року	39,8	45,8	47,8	+8,0	+20,0

Показники руху свідчать про те, що протягом досліджуваного періоду спостерігається скорочення темпу зниження основних засобів. Темп надходження основних засобів, хоч і має тенденцію до скорочення, все одно перевищує темп вибуття основних засобів. Враховуючи динаміку надходження та вибуття основних засобів, можна зробити висновок, що період можливого оновлення складас: в 2021 р. – 175 років, у 2022 р. – 110 років. Для 2023 р. даний показник не розраховується, оскільки надходження основних засобів за рік не було. Така динаміка показників руху основних засобів спричинила зростання періоду можливого їх обороту з 13 до 22 років (рис. 3.10).

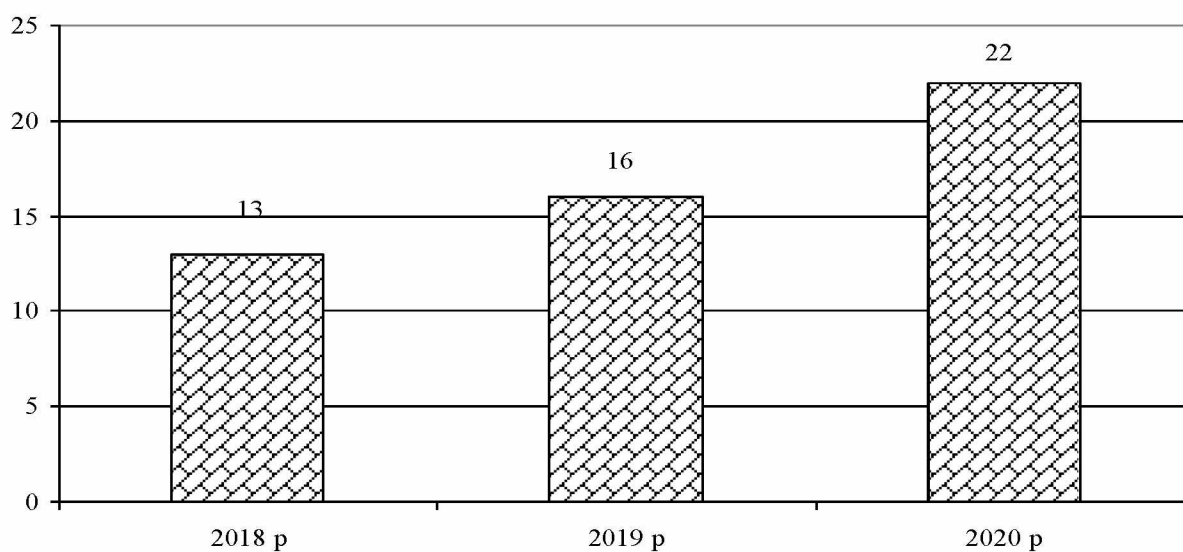

Рис. 3.10. Період обороту основних засобів ТОВ «XXX»
за 2021 - 2023 рр., років

Середня норма амортизації основних засобів знизилася на 3,2 в.п і на кінець 2023 р. становила 4,5 %.

Показники функціонального стану основних засобів ТОВ «XXX» свідчать, що зношеність основних засобів на кінець року складає в 33,6 % у 2021 р., 40,5 % у 2022 р. 44,1 % у 2023 р. від загальної вартості основних засобів на підприємстві. А зношеність активної частини основних засобів досягає 2021 р. – 51,9 %, 53,9 % у 2022 р. та 62,3 % у 2023 р., а це свідчить про придатність 66,4 %, 59,5 % та 55,9 % основних засобів (у 2021, 2022 та 2023 рр. відповідно).

Таким чином, провівши дослідження, присвяченого визначенню руху та ефективності використання основних засобів ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр., свідчать про незадовільний функціональний стан основних засобів з негативною динамікою.

Розрахуємо дані показники та проаналізуємо наведені вище показники ефективного використання засобів у ТОВ «XXX» у табл. 3.13.

Таблиця 3.13

**Показники ефективності використання основних засобів
ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.**

Показники	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р. (+;-)	
	2021	2022	2023	абсолютне	відносне, %
Вихідна інформація					
Балансова вартість основних засобів (на кін. року)	331119	400242	503251	+172132	+52,0
Вартість виготовленої продукції	178138	214800	325614	+147476	+82,8
Залишкова вартість основних фондів (на кін. року)	216008	237707	281035	+65027	+30,1
Вартість майна	614857	716594	758507	+143650	+23,4
Середньооблікова чисельність працівників	151	163	151	0	0,0
Валовий прибуток підприємства	185410	43599	136232	-49178	-26,5
Розрахункові показники					
Фондомісткість	1,213	1,107	0,863	-0,349	-28,8
Фондоозброєність	1179,722	1317,791	2156,384	+976,662	+82,8
Фондовіддача	0,825	0,904	1,159	+0,334	+40,5
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	0,351	0,332	0,371	+0,019	+5,5
Рентабельність основних виробничих засобів	85,835	18,341	48,475	-37,360	-43,5

Проаналізувавши розраховані показники, можемо сказати, що у ТОВ «XXX» за останні три роки спостерігається негативне значення показників фондомісткості та фондovіддачі. Це пояснюється тим, що протягом всього періоду дослідження господарюючий суб'єкт отримував збитки за результатами своєї діяльності (починаючи з валового).

Фондоозброєність – показник, що показує скільки вартості основних засобів припадає на одного працівника. Даний показник має тенденцію до скорочення (14,5 %), за рахунок випереджаючих темпів скорочення вартості основних фондів перед скороченням кількості штатних працівників.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів ТОВ «XXX» показав, що частка основних засобів в структурі майна складає: 88,1, 88,7 та 88,2 % відповідно у 2021, 2022 та 2023 рр.

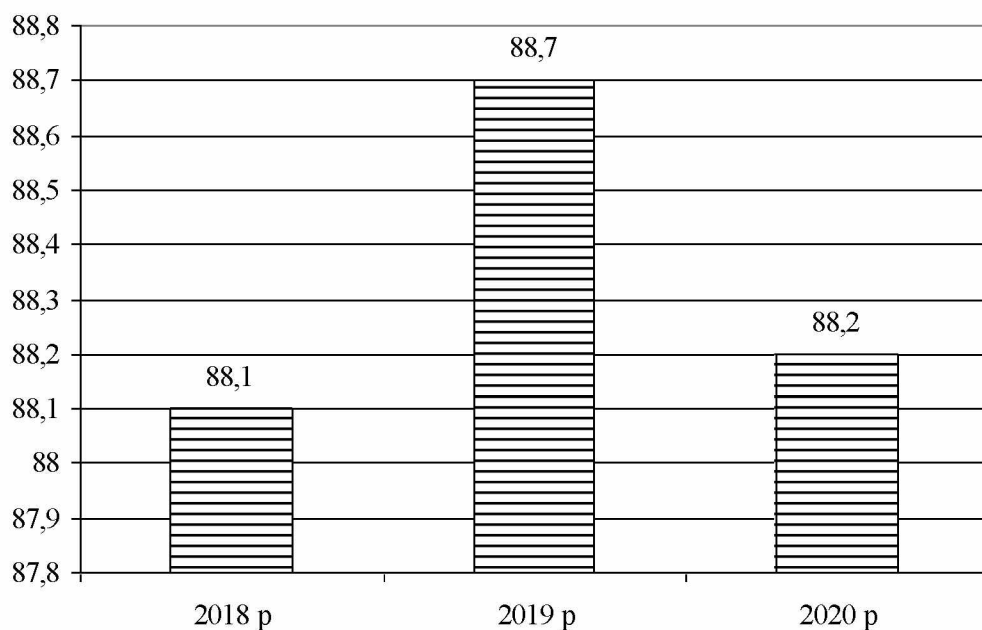

Рис. 3.11. Частка основних засобів в майні ТОВ «XXX»
за 2021 – 2023 рр., %

Загалом, можна зробити висновок про неефективне використання основних засобів ТОВ «XXX» за досліджуваний період.

ВИСНОВКИ

Відповідно до пункту 4 НП(С)БО 7 «Основні засоби», основні засоби визначаються як матеріальні активи, які підприємства або установи утримують для використання у виробничих процесах, постачанні товарів, наданні послуг, передачі в оренду іншим особам, а також для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій. При цьому очікується, що термін їх корисного використання перевищуватиме один рік або тривалість операційного циклу, якщо він довший. З позиції податкового законодавства, згідно зі статтею 14.1.138 ПКУ, основні засоби - це матеріальні активи, до яких належать запаси корисних копалин і надані в користування ділянки надр (окрім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, активів вартістю менше 20 тис. грн, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів). Ці активи призначені для використання у господарській діяльності платника податків, їх вартість перевищує 20 тис. грн і поступово зменшується внаслідок фізичного чи морального зносу, а термін корисного використання перевищує один рік або операційний цикл, якщо він триває довше.

Основні засоби можна класифікувати за різними ознаками, залежно від їхніх характеристик, способу використання та інших критеріїв. Методи оцінки основних засобів при їх надходженні та вибутті визначаються нормами чинного законодавства та фіксуються в наказі про облікову політику.

ТОВ «XXX» здійснює виробничу діяльність у Полтавській області, а реалізує свою продукцію по всій Україні. Основні ринки збуту - Полтавська, Кіровоградська, Харківська та Київська області. Підприємство займається рослинництвом, основними видами культур є: кукурудза, соняшник, соя та овочі.

Динаміка кадрового складу ТОВ «XXX» засвідчила, що чисельність працівників не змінилася у 2023 р. порівняно з 2021 р. Проте спостерігається

збільшення частки управлінського персоналу, що вплинуло на скорочення чисельності працівників, зайнятих у с/г виробництві.

Облік на підприємстві здійснюється згідно з чинним законодавством на підставі наказу про облікову політику з використанням програми «BAS». Після аналізу Наказу про облікову політику ТОВ «XXX» встановлено, що він потребує вдосконалення, зокрема стосовно основних засобів.

Синтетичний облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», який використовується для відображення інформації про наявність і рух як власних основних засобів, так і тих, що отримані за умов фінансового лізингу, а також орендованих майнових комплексів, що належать до основних засобів. Аналітичний облік основних засобів ТОВ «XXX» ведеться по кожному об'єкту окремо.

У фінансовій звітності інформація про основні засоби відображається у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», формі 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», формі 5 «Примітки до річної звітності».

За даними аналізу наявності на ТОВ «XXX» основних засобів, можна зробити висновок, що їх залишкова вартість зросла у 2023 р. порівняно з 2021 р. на 65027 тис. грн, або на 30,1 % за рахунок наступних складових: вартості земельних ділянок (на 74 тис. грн), будинків та споруд - на 2060 тис. грн, або на 3,3 %, машин та обладнання - на 55447 тис. грн, або на 37,5 %, транспортних засобів на 6238 тис. грн, або у 3,1 рази, малоцінних необоротних активів – 207 тис. грн (на 40,5 %), інших необоротних активів на 1495 тис. грн, або на 100 % та скорочення залишкової вартості інструментів, приладів, інвентарю – на 494 тис. грн (на 29,6 %).

У структурі основних засобів ТОВ «XXX» переважає частка машин та обладнання 68,5, 67,1 та 72,4 % відповідно у 2021, 2022 та 2023 рр. Позитивним є те, що у структурі основних засобів ТОВ «XXX» переважає активна частка основних засобів.

Вартість основних засобів ТОВ «XXX», що надійшли, показала їх

зростання на 441 тис. грн (4,4 %). На це вплинуло зростання обсягів надходження земельних ділянок (на 74 тис. грн), машин та обладнання (на 14844 тис. грн або на 18,5 %), транспортних засобів (на 7004 тис. грн або в 4,2 рази) та скорочення вартості будівель та споруд (на 16577 тис. грн), інструментів, приладів, інвентарю (на 81 тис. грн) та малоцінних необоротних матеріальних активів (на 777 тис. грн або на 40,8 %).

Основні засоби ТОВ «XXX», що вибули за 2021 – 2023 рр. в залишковій вартості 4616 тис. грн (на 98,5 %).

Загалом, аналіз функціонального стану та ефективності використання, дають змогу робити висновок про неефективне використання основних засобів ТОВ «XXX» за досліджуваний період.

Для підвищення ефективності бухгалтерського обліку на підприємстві доцільно реалізувати такі заходи:

- вдосконалити наказ про облікову політику, зокрема в частині, що стосується елементів основних засобів;
- здійснювати контроль за своєчасним заповненням інвентарних карток;
- змінити метод нарахування амортизації: пропонується застосовувати прямолінійний метод для будівель та споруд, виробничий метод – для механізмів і транспортних засобів, метод прискореного зменшення залишкової вартості – для обладнання та інших основних засобів;
- впровадити графік документообігу;
- удосконалити методику обліку витрат на ремонти основних засобів для підвищення ефективності управління витратами;
- розробити чітку стратегію відтворення основних засобів.